

SAMBAND

No.102 Oktober 1916

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelagets historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Udgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter, December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Olav Redals „En norsk bygds historie“, fortællingen om det norske jettlement opved Turtle Mountain, fortsætter i nærværende hefte av „Samband“, med beretning om Wall brødrene August, Carl, Ludvig og andre medlemmer av Wall familien, dernæst om Anton og Christ. Kornfven, Ole Berge, Martin Myhr, Gustav Myhr, Ole Iversen, R. Hemning, og mange flere. Bestil nu „Samband“ at begynde med juniheftet og faa historien fuldstændig fra begyndelsen. Send en dollar for et aar til Sambands bestyrer,

A. A. VEBLER,

305 Walnut Street S. E., Minneapolis, Minn.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

Indhold av No. 102, Oktober, 1916.

	Side.
En norsk bygds historie—V. Olav Redal.....	703
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn—	
XX. O. S. Johnson	708
Ældre og yngre slechter fra Tunhovd, Numedal.—VIII.	
H. H. Strøm	717
Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne—III. O.	
S. Johnson	739
Til medlemmerne av Ringerikeslaget. O. S. Johnson..	755
Ei helsing te henne mor paa ottiaarsdage. J. D.....	756
Hilsen fra stevnet. Olaf Bang	757
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sund-	
heim	759
Titelblad og indholdsfortegnelse for 6te aargang..I—VIII	

Samband.

No. 102

Oktober

1916

En norsk bygds historie.

Av Olav Redal.

V.

August Wall, søn av sørnævnte Baard Iversen, er født i Fedt prestegjæld ved Kristiania 1861 og utvandrede i 1880. Efter 7 aars ophold i Eau Claire, Wis., bosatte han sig i Dalen 1887.

August blev gift av pastor Tønneson i 1888 med Matea Mork, født 1870 i Minnesota (sfr. Iver Mork—Dalen).

Deres barn: Betzy, gift med L. Gran, farmer og norsk skolelærer, Turtle Mountains; Marie, død; Helga, gift med Axel Haldaas; Anna; Mabel, gift med John Schei; Alfred og Melvin. Marie som døde for et par aar siden holdt flere aar engelsk skole og var en stille, beskedne ung kvinde, som levede og døde i den forvisning at „En hellig er den ældgamle Gud, og herne de ere evige arme.“

August har et varmt hjerte for alt kirkelig arbejde. Han har været medlem av skolestyret, direktør i Farnernes telefonkompani, diacon i Turtle Mountain menighet, kasserer for menigheten og en av insamlerne til kirkens byggefond. Familien lever paa en vakker farm nær Carbury og det er mit ønske at disse elstverdige folk „maa længe leve paa landet.“

Ikke langt fra August lever broren Carl Wall ganske nær Turtle Mountain kirken. Carl kom paa samme tid som August og har den hele tid levet paa sin vakre farm. Lifesom

de andre Wall-brødre er Carl en meget kirkelig interesseret mand, som har utført meget godt arbejde i menigheten. Hans hustru er født av svenske forældre. Deres barn er Agnes, Bernt, John, Alf, Clifford, Clara og Mathilde.

En anden bror Ludvig Wall lever ogsaa i Dalen. Han er født paa Sagbakken, fædt prestegjæld 1876 og emigreret i 1887. Sit homestead tok han først i 1898, da han ved ankomsten til settlementet i 1887 endnu ikke hadde opnaaet myndighetsalderen. Ludvig blev egteviet i 1898 av pastor Raftshol med en datter av Simon Berge (Dalen). Deres barn er: Selmer, Alma og Adel.

L. Wall har siden farens død betjent som kirkesanger i Turtle Mountain menighet for et tidsrum av 15 aar, og efter min mening er han en utmerket klokker. Paa en selvsjessfuld og værdig maate utfører han sine pligter og er ellers levende interesseret i menighetens arbejde. Blandt andre tillidshverv har han i længere tid været præsidet for menighetens store ungdomsforening.

Som de fleste pionerer langs Turtle Mountain er ogsaa Wall-brødrene velstandsfolk. Lik de gamle haugianere i Norge røgter de sit jordiske kald paa en utmerket maate, paa samme tid som de ikke forsjømmer noget i aandelig henseende.

Brødrene Anton og Ed. Wall lever ogsaa i settlementet, Anton i Pickering township og Ed. inde i Turtle Mountains.

Anton Kornkven er født i Lesje prestegjæld, Gudbrandsdalen 1868, av forældrene Guttorm Kornkven og hustru Brite Hansnæs fra Lom. Faren er død, moren lever i Lesje.

Anton utvandret i 1886 og efter et aars ophold i Pope County kom han hit i 1887. Han blev gift i 1893 av pastor N. D. Fjeld med Ingeleiv Larsdatter Myklebuft fra Saram, Søndmøre, en søster av Mrs. Sivert Haugen, Dalen. Deres barn er: Bella, Anna, Inga, Laura og Gudrun.

Antons søskende: Iver Kornkven, Saram; Christ Kornkven, Dalen; Anna Kornkven, Dalen; Mrs. K. Henning, Dalen; Jonas Kornkven, Williams County, N. D.; Mrs. Jacob Dalen, Dalen.

Christ. Kornkven lever ved siden av Anton. Han er født i Lesje (cfr. Anton) og emigrerte i 1883 og opholdt sig til han kom hit i 86 i Pope County, Minn. Christ blev gift i 1889 av Pastor Sagebo med Guro Haugen fra Lesje. Hendes søskende er: Mrs. John Vermon, Scandia; Ole Haugen, død; John Haugen, Norge; han var en tid her i landet. Mr. og Mrs. Christ. Kornkvens barn: Gustav, Mina, Berta, Edvard og Carl, Edvard død.

Anton og Christ. hører begge til Emmanuel menighet av Broderfamsfundet, og de er begge virksomme i menighetsarbeidet.

Ole Berge er født i Ringebu, Gudbrandsdalen, 1848 av forældrene Guldbrendt Hansen Berge og hustru Embjørg Kolstad. Han utvandret til Amerika i 1878 og opholdt sig i Pope County i 10 aar til 1888, da han bosatte sig i Dalen, hvor han har 120 acres land. I Saram township har han ogsaa land.

Ole blev gift i 1878 med Anne Disdatter Guttu fra Ringebu (cfr. Fr. Guttu, Dalen). Deres barn: Gustav Berge, gift med Anna Høibrenden (cfr. Jesper Høibrenden Saram), Ole D. Berge (cfr. Saram), Henry, Oscar, Ingvald, Tideman, Clara, Mina og Alma. Ingvald er gift med Selma Siverson, datter av Nels Siverson, Dalen.

En bror av Ole, Hans Berge, døde i Pope County. Gudbrand Berge lever som farmer i Pope County og Simon Berge lever i Dalen.

Ole G. Berge har nu overladt driften av sine landparter — tre i det hele — til sine staute sønner, og selv hviler han

og hustru ut efter nybyggerlivets stræv i byen Souris, hvor de bor i eget hus.

Vinteren 1913 besøgte Berge Norge. Hans bestemmelse var, at søke helsebot for sin daarlige helbred høit oppe i Gudbrandsdalen, men længselen til hjemmet og folket i den norske bygden blev for sterk; den drev ham atter over havet og hjem til Souris og hjem til hødrene ved Turtle Mountain.

De følger godt med tiden. Særlig interessert er han i alt kirkelig arbejde, der han ogsaa er pioner. Naar gamle Blessum, Ole Myhr og Ole Berge tilfammen forsvarte engelskmandens færd — eller adfærd tillands og tilsjøs — faldt det ofte haardt for den tykkvnlige Pastor J. L. Medal at forsvare den grumme kejser's ugudelige adfærd i Belgien og tyfernes barbari paa havet og under havet.

Martin Myhr er født 1857, Nedre Stjørdalen, ved Trondhjem og utvandret til Amerika i 1881, 21de september. Han tok først ophold i Evansville, Minn. og bosatte sig i Dalen i 1888 paa homesteadland. Han døde i april 1910 av blodforgiftning efterladende sig hustru Karen Christine Kongshaug, med hvem han blev gift 29de mars 1878 i Bærnes kirke, Trondhjem. Hun vqr fra Levanger, Norge. Martin Myhrs far, Johan Myhr, var skolelærer i Norge og er av samme slekt som Ole Myhr, Saram.

Martin Myhr og hustru har følgende barn: **Gustav Myhr**, født i Evansville, Minn., 1886 og renter nu farsfarmen. Gift i 1915 av Pastor J. L. Medal med en datter av L. J. Glomsfeth, Pickering township. Gustav hører til den generation som litt efter litt avløser de gamle paa farmen, i menigheten og i samfundet. Han har god skoleutdannelse og har blandt andet betjent som fuldmægtig hos postmesteren i Souris. Edvard Myhr, Fairview, Montana; Mrs. Hans Swanley,

Fairview, Montana; Alfred Myhr, Bottineau, N. Dak. Alfred farmer inde i Mountain hvor han nylig er gift.

Ole Iversen er født paa Ringerike ved Hønefoss 1869 av forældrene Iver Olsen Bakkum og hustru Karen Pedersen Borgund. Faren var fra Søndre Fron, Gudbrandsdalen. Ole reiste til Amerika i 1887 og opholdt sig i Pope County til 1892 da han bosatte sig i Dalen, hvor han tok homestead i 1893. Dertil har han kjøpt 160 acres av Erik Sem og en kvart efter John Stiveland — (cfr. Nils Stiveland, Saram).

Ole Iversen blev gift i 1895 av Pastor Tjeld med Anne Stiveland (cfr. Nils S.) De har følgende barn: Selmer, død, Carl, Bernhard, Rudolph, Gilbert, Adolph, Olga, Anna, død, Anna.

Ole var den første mand som Prof. Weblen, redaktør av „Samband“, fik som abonnent paagrund av „En norsk bygds historie.“ Derav forstaaes at Ole er en mand som er meget interessert i at nybyggerfagaen blir skrevet. Er man virkelig interessert, saa gjør man som Iversen, sender en dollar for nybyggernes blad „Samband“ og kjøper „En norsk bygds historie“ i bokform.

Rafael Henning er født i Sparbu ved Trondhjem 1861 av forældrene Petter Johnson Henning og hustru Olava. Faren døde her, moren i Norge. Rafael utvandret i 1883 og opholdt sig i Pope County paa farm i 10 aar, til 1893, da han i mars maaned tok homesteadland i Dalen. Dertil har han kjøpt 240 acres og lever nu paa en fin farm nær Carbury. Han blev gift i 1896 av Pastor Tjeld med en søster av Kornkvendbrødrene (cfr. Anton R., Dalen). Deres barn: Bella, Emma, Olga, Paul, Alice, Johanne, Arthur, Carol.

Henning's søskende er: John Henning, Pickering, død; Anne, Mrs. Martin Rothe, Pickering; Glen død i Norge. Oline, Mrs. Ole Sems, Ambrose, N. Dak. I de faa minutter

jeg stanset i N. Hennings hjem, fandt jeg ut, at her bodde bra folk med interesse for andet end jordisk rigdom. Bjørnson har skrevet, at hvor bra folk gaar, der er Guds veie. Som gode Lutheranere kan vi ikke gaa med paa en slik lære, men vi kan ialfald bli enige om, at der hvor bra folk bor der er godt at bo tilfammen. Alt det som indbefattes i bønnen: „Giv os idag vort daglige brød“ har mine venner i den norske bygden i Bottineau County faat i fuldt maal. Folket er i besiddelse av baade materielle og aandelige goder. Glem da ikke at dele med dem som sulter og tørster, baade i aandelig og legemlig henjeende. (Mere.)

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XX.

D. S. Johnson.

Nils Nilsen Ekjedalen fra Voss nær Landsbyen Evanger, er født i 1835 af forældrene Nils Josen og hustru Ingeborg Jakobsdatter Treal. I 1860 udbandrede han til Amerika og kom til Blackhammer om høsten i september.

Som bekjendt brød borgerkrigen ud i 1861, og en mand bosat paa Blackhammer ved navn Hans Gobdali lod sig hverve til krigen, og fik da i den anledning Nils Ekse til at overtage brugen af farmen sin medens han var borte. Nils brugte da Gobdalisfarmen i tre aar. I 1864 købte Nils Ekse endel af det saakaldte skoleland som da var kommet i markedet for salg. Dette land var bevoftet med svær eikefag, saa selv om Nils Ekse var en velbygget, kraftig mand, og dertil vossing, saa fik han dog nok at gjøre med at rodhugge og rydde disse mange eifetræer, saa mange tunge tag blev taget, og megen sved randt af ham i de varme sommerdage, førend han fik ryddet landet til ager og eng.

Samme aar han kom til Blackhammer blev han gift med Kari Hermundsatter Nejet fra Murlandsfjord, Sogn. Hun udbandrede samme aar som Nils. Hendes forældre Hermund og Sønneva kom ogsaa til Amerika nogle aar senere og bodde hos sin søn Endre. Nils Ekse og hustru har i deres ægteskab haft fire børn, hvoraf kun et lever, nemlig Sønneva, gift med Ewen Staupe der er farmer paa Blackhammer. For fem aar siden sluttede Nils Ekse med farming og flyttede til sin datter og svigersøn hvor han nu bor. Hans hustru døde den 23de september 1915.

Oldgranskerne beretter at Voss maa ha været bebbygget langt tilbage i tiden. Man har fundet en mængde oldsager fra stenalderen, bronsealderen og den ældre og den nyere jernalder, som bevise dette; men Voss's forhistorie er saa dunkel, at det blir kun gjetninger de lærde kommer med. Rundt aar 200 efter vor tidsregning nævnes en konge paa Voss ved navn Skelbur som skal være den første historiske person vi har kundskab om paa Voss.

Under kong Harald Haarfagres regering beretter sagaen, at mange udbandrede fra Voss og til Island, fordi de blev misfornøiet med Haralds strenge regering. Det er en gaard paa Island som kaldes Vorfalshø der skal være til minde om den første vossing som nedsatte sig der.

Historien beretter om flere konger som besøgte Voss, og deriblandt Sverre Sigurdson som den 28de oktober 1177 kom med sin lille skare birkebeinere paa reisen til Bergen; men bønderne paa Voss var fiendtligindet mod Sverre, og mødte ham med en hær, og tvang ham til at tage veien fra Rundalen og op i fjeldet mod Hallingdal. Paa denne fjeldvandring blev Birkebeinerne overfaldt af et heftigt ubeir med sne og snedrev og led forfærdelig ondt. I otte dage vankede de om paa fjeldene uden at vide hvor de var og uden mad og vand, saa de

smagte ei andet end sne. En dag var veiret saa rasende, at hans folk blev kastet overende. Det eneste de kunde gjøre naar stormbyggerne kom var at kaste sig ned i sneen og holde skjoldene saa fast som mulig over sig.

Bønderne paa Vosø og omkringliggende bygder jublet nu over at kong Sverre og hans soldater skulde være ødelagt til sidste mand af naturens mægtige kræfter deroppe paa fjeldvidderne; men de hadde ikke gjort regning paa hvor haardsjøre Birkebeinerne var og hvad slags høvding de hadde i Sverre, til at opmuntre folket og dele deres lidelser. Sverre og hans mænd kom tilslut til en sæter, og da var deres kræfter saa udtømte, at ingen anden kunde gjøre op ild end Sverre selv. De fik derved tørret sine klæder og kom saapas til kræfter igjen at de kunde fortsætte marschen og kom til Valdresbygden hvor de fik hvile ud. Men paa denne færd hadde Sverre mistet 30 mand, 140 heste og en hel del vaaben, fortæller historien.

Historien beretter at fortedøden i 1349—1350 herjede forfærdelig paa Vosø. Sagnet siger, at det var kun syv stuer hvorfra det opsteg røg fra Stalheim til Stavnes — bygdens østligste gaard. Paa Vosøestranden skulde der bare være to gaarde hvor der var folk ilibe efter fortedøden, nemlig paa Finne og Sauge, hvor der fandtes en gut og en pige, som giftede sig med hinanden.

Vosøbygderne har ogsaa havt sine sagnfigurer, saasom sterke mænd, svære slaaskjæmper, skønemakere, trolkvinder, samt kloge prester, der ved hjælp af svartebogen har kunnet faa han Gamle-Grik til at udføre svære kjæmpeverk. Guldræn har ogsaa havt sit tilhold i hjergene og haugene paa Vosø som andre steder i Norge, og naar man opfyldte Guldrænsfolkets beskedne krav, flyttet enkelte hus paa en gaard som kunde staa i veien for dem, saa var de svært hjælpomme og bragte lykke paa gaarden.

En af de bedste skønemakere man hadde paa Vosø hed Johannes, og mange er de historier som fortælles om ham, hvoraf nogle ogsaa er trykte.

Han fortæller:

Engang hændte der sig en besynderlig tildragelse. Jeg stod nede ved elven og fældte et træ. Det var om vinteren og der laa is paa elven. Saa søg øksen af stiftet for mig og ned paa isen, slog hul og forsvandt i dybet. Borte var borte og jeg saa ikke mere efter den.

Sommeren efter stod jeg ved elven og fiske; det var omtrent paa samme plads, hvor jeg om vinteren hadde mistet øksen min. I det jeg slængte tømme ud, hvad tror du saa fiske? Jo, kanske frogen med agnet paa ikke traf til at gaa lige igjennem skafhullet paa øksen, som laa paa elvebunden? Og hvad der var ligesaa forunderligt; en dygtig fisk bed paa frogen, og da jeg kjendte det nippede i tømme var jeg ikke sen med at vippe op, og paa land maatte baade øksen og fisken. Men just i det samme jeg slængte fangsten paa land, kom en hare stormspringende gjennem græsset og traf saa uheldig — eller heldig — til at faa øksehammeren lige i planeten, saa den styrkede om paa pladsen saa død som en fild. Da slog jeg i den høieste forbauselse begge armene ud og kanske der ikke med stort brag fløi et par aarhaner op af lynget og jeg greb til og var heldig nok til at fange en med hver haand. Mågen til fangst har jeg aldrig gjort.

En anden gang skulde jeg følge en Engelsemand som veiviser op paa Lønehaugen. Langt om længe hadde vi da kravlet os op paa toppen, og engelsemanden tog sin kikkert frem og begyndte at stirre omkring sig til alle kanter. Da han hadde set sig omkring længe og vel jagde han: Det var da besynderligt at man ikke kan se England. Saa tog jeg mine briller op, jeg, og satte dem paa næsen og da jeg hadde set en stund

ad den kant hvor England ligger, kunde jeg tydelig se baade landet selv og den store by London, og jeg kunde endog se en liden loppe som hoppede frem og tilbage paa gaaden og det sagde jeg til ham. „Det var da pokker til briller,“ sagde engelskmanden, „dem giver jeg dig hundrede daler for.“ Og da kan du vide jeg slog til straks.

Flom beretter i sin emigranthistorie at den første som udvandrede til Amerika fra Bosø var en pige ved navn Anna Betlahusø. Hun blev gift med en tysk skipper som bodde i Bergen og udvandrede i 1817 og bosatte sig et sted i Syd Amerika.

I 1836 begyndte udvandringen fra Bosø for alvor og har vedblevet. Ja, i enkelte aar op til flere hundrede. I 1850 skulde det være udvandret alene fra Bosø 800 emigranter.

Under mine reiser i Norge har jeg været flere gange paa Bosø, dels paa gennemreise til Bergen, men har ogsaa overnattet to gange paa Bosøevangen. Bosøevangen er et meget nydigt sted, ikke alene der byen er bygget, men langs efter Bangsvandet er der smukke gaarde som har en passende heldning ned til indsjøen.

Forfatteren af følgende Digt siger ikke formeget, naar man betragter det vakre sted som kaldes Bosøevangen.

Paa Bosøevangen der vil jeg bo,
der vokser fløver over høie;
der gaar hver ungkarl med blanke sko
og med en selvknappet trøie;
der danser piger med baand i haar,
de lange fletninger til jorden naar.
Ja tro du mig, jeg siger dig:
Der er det fagert at leve.

For der staar Hassel og Birk og El,
og der staar blaabær paa lien,
og der staar gjeden saa høit paa fjeld,
og elven løber forbi en;
paa marken vokser den grønne løg,
i skoven flyver den vilde gjøg.
Ja tro du mig, jeg siger dig:
Der er det fagert at leve.

Der staar en siljepil i dale trang,
der bor en Gulder bag stene,
der falder tiden mig aldrig lang,
selv naar jeg sidder alene;
thi engen duster og droffen slaar,
og Guldren honger, mens elven gaar.
Ja tro du mig, jeg siger dig:
Der er det fagert at leve.

Vi forlader da det vakre Bosøevangen, og begiver os paa veien forbi Tvinde, Framnes, Opheim, Stalheim, og ned til Gudvangen, og derfra ind i Nurlands prestegjeld, hvorfra saa mange gjæve mænd og kvinder er udvandret til Amerika.

Lars Ingevaldsen Skasheim var født paa Gaarden Bjelde i Nurland prestegjeld, Sogn. Han blev i Norge gift med enken efter Gjert Skasheim, og antog da dette navn. Hendes pigenavn var Anna Larsdatter Ntrel. Hun hadde i sit første ætteskab, med Gjert Skasheim, to børn, nemlig Johannes og Randi, der ogsaa kom til Amerika. Johannes og Randi udvandrede i 1869 og kom til Blackhammer, hvor de opholdt sig en tid. Johannes blev gift med Ingeborg Jensdatter Otternes og flyttede i 1891 ud til Norman County, Minn. Søsteren Randi blev gift med Erik Urdal og bodde en tid paa Blackhammer, hvorefter de ogsaa flyttede til Norman Co.

Anna Skasheim hadde i andet egteskab, med Lars Ingevaldsen, følgende børn: Gjertinde blev gift med Ole Jensen Otternes og bor i Brookings, S. D. Gunnild bor ogsaa i Brookings. Martha blev gift med Ole G. Otternes og bofattede sig paa Blackhammer. Hun døde i 1899.

Ingeborg blev gift med J. P. Johnson og bor i Mabel, Minn. En Søn ved navn Ingevald døde for endel aar siden og ligesaa en søster. Alle disse børn var fødte i Norge.

Meddelelsen af denne biografi, fortalte forfatteren af disse linjer, at paa veien opover landet da de kom fra Norge var de i følge med en Norsk-Amerikaner, som fandt at han burde være tolf for dem, trods ingen havde bedt ham derom. Bestemmelsesstedet var Houston, Minn. over La Crosse, hvortil de havde billet, og did var ogsaa deres kufferter og tøj merket. Til Houston ventede de kjendinger eller slægtninge, som skulde møde dem med hester og vogn for at kjøre dem til Blackhammer; men denne jelsbestaltede tolf paastod det var Hastings, Minn., de skulde til istedenfor Houston, og fik udvirket det saa at billetten blev forandret og adressen paa deres kufferter udsløttet og Hastings sat paa. Ankommet til Hastings blev de anmodet om at stige af toget samt alle deres pakkenuller, kister og pakker aflæsset. De stod da der og ventede paa at nogen fra Blackhammer skulde komme med heste og vogn for at kjøre dem hjem til sig. Da nu ingen indfandt sig blev de bange for at de var ført paa vildspor og skrækken øgedes endmere derved, at de var aldeles blottet for penge, og der var ingen de kunde tale med som forstod dem. Endelig traf de en skandinaver, som de kunde tale med, og til hvem de fortalte om sin tilstand. Han var saa venlig mod dem, at han ledsagede dem til et hotel, hvor de fik stoppe frit om natten. Om morgenen fik han udvirket det saa, at det blev kjøbt billet til alle sammen paa et dampskib til Brownsville. Kommen til Browns-

ville traf de Gulbrand A. Lunde, som da var student, og kom fra skolen og skulde hjem til sine forældre Amund og Sigris Lunde i Wilmington. Gulbrand ventede sin far som skulde komme til Brownsville med hvide, saa han fik kjøre derfra og hjem. Han trodde ogsaa, at de kunde saa kjøre med Amund til hans hjem; men da han kom kunde han ikke ta dem med sig, fordi han havde lovet at kjøre noget for andre, saa han fik fuldt læs op igjen. Dog fik disse emigranter kjørt sit tøj og sig selv med en anden som kom til Brownsville, saa de kom til Amund Lunde, hvor de stoppede om natten. Dagen efter skulde Amund til sin Svigersøn Andreas Onstad som bodde paa Blackhammer, og da fik Lars Skasheim med familie kjøre til sit bestemmelsessted.

Skvad motivet var for denne Norsk-Amerikaner at saa dem til at rejse til Hastings istedenfor Houston vidste meddelelsen ikke, enten det var uvidenhed, eller han fandt fornøielse i at lede dem paa vildspor. Men den lille haandskræfning og hjælp de fik som bragte dem til sit bestemmelsessted, satte de megen pris paa og erindret med taknemlighed.

Elling O. Solum var født i Nurlands prestegjæld aar 1822. I 1860 udvandrede han til Amerika og bosatte sig paa Blackhammer. Han blev gift med Ingeborg Olsdatter Flaam. Deres Børn er: Ole blev gift med Anna, født Steingard, fra Nurlandsvangen, og flyttede ud til Norman County, Minn. Thor blev gift med Marie født Otternes. Hun døde en tid efter og Thor blev gift igjen med Karen, født Lie, og flyttede til Norman Co. Brita gift med Ole Loven fra Nurland, bosatte sig ogsaa i Norman County, men er nu død. Elling O. Solum døde i 1910, 88 aar gammel.

Johannes i Lie, som han kaldtes, var ogsaa fra Nurlandsvangen i Sogn. Han udvandrede til Amerika i begyndelsen af 1860-aarene og kom til Blackhammer, hvor de kjøbte farm

og bodde der endel aar. Han blev gift med Martha Thorsdatter Solum. Deres Børn er Randi, Thor og Ole. Hele familien flyttet saa fra Blackhammer og til Norman County, Minn., hvor børnene bor. Begge forældrene er nu døde.

Amund Eriksen Solum, ogsaa fra samme prestegjæld udvandrede omtrent paa samme tid som Johannes i Lie, og bosatte sig paa Blackhammer. Han blev gift med Anna Thorsdatter Solum. Deres børn er: Brita gift med Botolf Berkvam bor paa Blackhammer. Erik, gift med Randi f. Otternes, flyttede til Norman Co. Ole flyttede ogsaa til samme County, hvortil ogsaa forældrene reisste nogle aar senere.

Ole Amundsen Ntrelie (forkortet til Lie) fra Aurland i Sogn, var født den 29de April 1827, af forældrene Amund Ntrelie og hustru Ingeborg. I 1854 udvandrede han til Amerika og kom til Koskonoug, Wisconsin, hvor han opholdt sig i to aar. Han blev der gift med Randi Nisdatter Winjum. Sun var født den 28de Juli 1828 af forældrene Ole og Anna Winjum. I 1856 kom de til Blackhammer, hvor han købte land og ryddet og bygget der sig et hjem. I deres egteskab har de faat syv børn, hvoraf fem lever. De bor paa følgende steder: Amund bor ved Red Lake, Minn. Anna gift med Hans Kranglebo, bor i samme town. Ingeborg gift med Thomas Thomassen, bor i Lannesboro Minn. Ole gift med Jensine født Otternes bor paa farsfarmen. Martha er ugift og hjemme hos moderen. Ole Amundsen døde for nogle aar siden, men hustruen lever endnu, og trods sine 88 aar er hun nogenlunde rask og rørig.

Sun fortalte endel om de lidelser som hun og andre emigranter maatte udfaa paa reisen over havet, da de i maanedsvis laa og tumlede paa en liden seilskude, og da de saa endelig kom iland, blev de indlagt paa karantænestation, hvor

de maatte være i tre lange uger førend de fik reise videre, paa de bekjendte kanalbaade, som ofte er omtalt før.

Per Onstad og hustru Randi var af de første settlere paa Blackhammer, idet de kom der i 1853. Per var fra gaarden Onstad i Aurlands prestegjæld. Efter Nielsens reisebog er gaarden Onstad den første indenfor Aurlandsvungen, derefter den høitliggende gaard Lie, og siden Otternes.

Per Onstad og hustru havde fire børn, nemlig Jens, Marie, Anna og Kristen. Kristen var født den 10de mai 1856. I 1876 døde hans fader og Kristen kom da i besiddelse af farsfarmen. I 1879 blev Kristen gift med Sara Oline, født Solberg en datter af Selge E. Solberg. Kristen døde for endel aar siden, og enken driver nu farmen sammen med børnene. Børnene er: Peter gift med Jørgine født Suldal. Karl gift med Amanda født Solum. Roda gift med Haagen Stenehjem. Edvin bor i Montana. Arthur, Liman, Henry, Ida, Mora er hjemme. (Fortsættes.)

Ældre og yngre slekter fra Lunhøvd, Numedal,
tildels i Norge og tildels i Amerika.

Herbjørn S. Strøm.

VIII.

Nordre Nasen.

Som før nævnt bosatte Halvar K. Nasen sig i Nordre Nasen. Hans far døde da Halvar var ganske liten. Det siges at han døde paa en reise til Kongsberg. Halvar blev gift med piken Margit G. Guttormsgaard fra Skurdalen. Nordre Nasen var en ganske god eiendom; men som overalt i Lunhøvd var det uskicket til bygavling. Men det var et godt høibrug og kreaturavl var den sikreste næringsvei. Halvar Nasen var en god smed og drev meget med det arbejde. Ellers

var han dygtig til hvilket som helst arbeide. Han var en drivendes mand med gode, praktiske anlæg og en dygtig gaardbruker. Han fik bygget om næsten alle huse paa gaarden og forbedret eiendommen i betydelig grad, baade hjemme og paa sætrene. Det var rent et under saa meget arbeide han fik utført i den tid han bodde paa gaarden. Han var en forstandig og skjøn som mand med en skarp og god dømmekraft og gode evner. Han hadde læst meget og var ganske godt opplyst. Han var en æret og agtet mand, en snil og hjelpsom nabo. Jeg huffer godt Halvar Nafsen fra Norge. Han gav mig den første kniv jeg var eier av, den kjæreste gave en smaagut kunde faa.

Halvar og Margit Nafsen hadde tre barn, nemlig Knudt, Ingeborg og Luri. Knudt reiste til Amerika i 1855 i 21-aarsalderen. Han vil bli omtalt senere. Halvar Nafsen var om just ikke rik saa dog en velstaaende mand, men fik allikevel Amerikafeberen. I 1857 folgte han gaarden og drog med sin familie til Amerika. Han folgte gaarden med besætning og alt som den stod til Ole Eidal fra Ruffedalen for 1,000 Spd., som da var betraktet som god pris, ti der hørte ingen skog til gaarden. Ole Eidal folgte straks kreaturbesætningen og siden gaarden for omtrent samme pris til Hendrik Syverson Rørhus fra Bergedalen i Numedal. Henrik bodde der til sin død.

Halvar Nafsen med familie kom direkte til Clayton County, Iowa, og da han hadde litt penge med fra Norge, saa kjøpte han straks 40 acres med godt land, som han bosatte sig paa. Men det var vist smedarbeide han drev mest med. Etter flere aars forløp folgte han landet og kjøpte et større stykke land paa sydsiden av Turkey River og begyndte at rydde og bygge der. Men de begyndte nu at bli gamle folk. Saa, omkring aar 1870, folgte han landet til en søn af sin hustrus søster, nemlig Guttom Gregerson, som et par aar før var kommet fra

Nore i Numedal. Denne Mr. G. Gregerson er nu assistierende sagasriver av Numedalslaget og godt kjendt av „Samband“s læsere fra sine mange verdifulde bidrag fra tid til anden i samme. Med Mr. Gregersons tilladelse har jeg benyttet mig meget av hans verdifulde opplysninger i „Samband“ om Lunhovinger i Clayton County. Mr. Gregersons hustru er Kristi Ellingsdatter Klype fra Ruffedalen i Hallingdal. Jeg kjendte godt hendes folk i Norge. Gamle Halvar og Margit Nafsen hadde sit ophold hos Mr. og Mrs. Gregerson i mange aar. Der døde gamle Margit Nafsen. Hun var født den 24de september 1799 og døde den 15de oktober 1894 i den høie alder av 95 aar. Gamle Halvar tog da sine penge og reiste til Wittenberg, Wis., til Hommes alderdomshjem, hvor han opholdt sig en 6, 7 aar. Der døde gamle Halvar N. Nafsen den 9de juli 1898 i en alder av 88 aar. Han var født i 1810 paa gaarden Nafsen i Lunhovd.

Vret være disse gamle hædersfolks minde!

Knud Halvarson Nafsen var født paa gaarden Nafsen i Lunhovd den 24de mars 1833. Som før nævnt kom han til Amerika i 1855. Da borgerkrigen utbrøt var han i Missouri. Derne de var folket sydensindet, saa det var ikke trygt for folk fra nordstaterne at være der. Han kom da tilbake til Clayton County, hvor han straks hvervet sig i armeen. G. Gregerson skriver derom i „Samband“ no. 54 for 1912 væsentlig som følger: I november 1861 indlistet han sig som regulær soldat i det 16de infanteri, 4de batalion. Han deltok i slaget ved Shilo, som varet i 28 timer i et træk, et av de største slag de hadde. Regimentet han da tilhørte blev sendt til Columbus, Ohio, at slutte sig sammen med en større arme. De marsjerede derfra i sydvestlig retning til Florence, Alabama, hvor han i en træfning blev saaret af en eksploderende bombe og blev derfra sendt til hospitalet i St. Louis, Mis-

fouri. Her laa han i tre maaneder, og da han var helbredet gav Onkel Sam ham afsked. Han var av lægerne erklæret for udgytig til videre tjeneste. Han havde tjent under General Buell og General U. S. Grant. En tid efter han kom hjem fra krigen blev han gift med Ingeborg Olsen Heggelien fra Nore. De kjøpte sig farm i Clayton Co., og bodde der i mange aar. For endel aar siden folgte de farmen og flyttet til Clermont, Fayette County, hvor de bygget sig et pent hjem. Der døde hans hustru den 19de februar 1908, 71 aar gammel. De hadde ingen barn. Knud S. Masen er nu da dette skrives 83 aar gammel. Han er litt tunghørt, men ellers nogenlunde bra med hilsen.

Ingeborg, Galvar Masens ældste datter, er født omkring 1836 eller 37. Hun kom med sine forældre til Amerika i 1857. I 1861 blev hun gift med Ole D. Blingsmoen den yngre; han var fra Nes i Hallingdal. De kjøpte land og begyndte farming. De har hele tiden bodd i Clayton County, hvor de begge endnu lever. De har havt mange barn, hvorav flere døde i en ung alder. Fem av dem er voksne, nemlig Margit, Ole, Karen, Galvar og Helena. De er alle i Clayton County. Den ældste datter Margit er gift med Lars Gregerson og har seks barn ilive, nemlig Gurine, Oscar, George, Ida, Louis og Melwin. Gurine er gift med en Theodor Larsen. De bor i Stoughton, Wis.

Luri, Galvar Masens yngste datter, født i 1841, kom med forældrene til Amerika i 1857 og blev gift med John S. Brevig, som før er omtalt i beretningen om øvre Brevig.

Asle og Ingeborg Masen. — Nu maa vi tilbake til Tunhovd og til Masen igjen. Det er før nævnt, at Knudt Masen døde som ganske ung mand. Hans enke Ingeborg blev gift igjen med Asle, søn til gamle Rittil Rotegaard i Tunhovd. Asle var med i krigen i 1808—14, var underofficer og gif

under navn av sergeant Tunhovd. Det omtales ikke at flere end disse to fra Tunhovd var med i krigen 1808 — 14 nemlig: Asle Rittilsen Masen og Asle Engebretson Hagen. Mulig var der flere. Asle blev boende i Masen det meste av sin tid. Hans hustru Ingeborg døde før ham, men Asle hadde vist sit levebrød (libaure) i Masen. Asle og Ingeborg Masen hadde ikke flere barn end en datter Virgit, hun var født den 24de januar 1820. Hun blev i 20-aars alderen gift med Ole Andresen Svabarsgaard fra Nes i Hallingdal. Jeg tror de bodde først nogen aar i Masen; men med det første jeg husker til dem bodde de nede ved Tunhovd, paa et sted som kaldtes Holmen. (Derfra har Holmslegten sit navn). Jeg var da en smaagut paa en 5, 6 aar og husker saavidt at jeg en gang saa gamle Asle der paa Holmen hos Ole og sin datter Virgit. Han var da syk og sengeliggende og døde straks efter, i 1851 eller 52. Jeg husker ogsaa at vi var med i hans begravelse. Hvor gammel han var vet jeg ikke.

Ole og Virgit Holmen, som de senere kaldtes, flyttet da straks til Rukke, og senere til Nes i Hallingdal, hvor de blev boende. De fik syv sønner men ingen døtre. Deres navne er: Arne, den ældre, Asle, Lukas, Nils, Ole, Galvar og Arne den yngre.

Arne D. Holm den ældre er født i 1840. Han lærte skomakerhaandverket, bosatte sig paa Nes, blev gift og opdrog en flok av 12 barn, hvorav nogen er komne til Amerika. Hvis de ikke nylig er døde lever baade han og hans hustru endnu paa Nes, Hallingdal.

Asle D. Holm blev gift i Norge med Ingeborg A. Renslebaaten. De kom til Amerika, og til Clayton County, Iowa, i 1867 eller 68, hvor han straks kjøpte land og begyndte at far-
me. Efter endel aar blev han enkemand. Han blev gift igjen med piken Helena, datter til Knudt Jæger eller Blingsmoen.

Han var en haard arbeider og drivendes farmer og blev en velstaaende mand. Asle Holm døde i 1908. Han efterlod sig enke og flere barn baade efter første og andet ægteskab.

Lukas D. Holm døde i Norge i sin ungdom.

Nils D. Holm kom til Amerika og til Clayton County, Iowa, i 1873. Han blev gift med en datter til Kristian Grimsgaard og drev der en tid som farmer. Siden flyttede de til Clay County, Minn., hvor de kjøpte land i nærheden av Hawley, og farmet der i nogen aar, flyttede siden tilbage til Clayton County og bodde nogen aar ved Gunder, Iowa, men kjøpte senere et stykke land og bosatte sig paa. Der døde Nils Holm for nogen aar siden. Han efterlot sig enke og nogen barn, som alle er voksne.

Ole D. Holm kom til Amerika i 1870-aarene. Han var ikke gift og opholdt sig paa forskjellige steder. Han døde i 1915 hos sin søn, Arne Holm, ved Hawley, Minn.

Galvar D. Holm kom ogsaa til Amerika og til Clayton County, Iowa, engang i 1870-aarene. Han blev ogsaa gift med en datter til Kristian Grimsgaard og bodde i Clayton Co. i flere aar; men saa reiste de til Clay Co., Minn., hvor de kjøpte sig land nogen mil nord for Hawley og farmet der i mange aar. For nogen aar siden fulgte de farmen og kjøpte et hotel i Ashby, Minn., hvor de nu lever. De har mange barn, hvorav nogen er gifte.

Arne D. Holm, den yngre, er den som er mest og bedst kjendt av Holm-brødrene. Han er født i 1863 paa Nes i Sallingdal. Han kom til Amerika og til Clayton County, Iowa, i 1878, hvor han opholdt sig i fem aar. Siden frekventerte han Augsburg Seminar i Minneapolis i fire aar. Siden virket han som norsk skolelærer paa forskjellige steder og drev ogsaa iblandt med snekkerarbeide.

Den 12te september 1891 blev han gift med piken Rjersti

Annundsen Langeberg fra Worth County, Iowa. I 1896 kjøpte han land en 8—10 mil nord for Hawley, Clay County, Minn. Der har han bodd siden som farmer. De har en god farm og har bygget sig et pent hjem og er i velstand. Mr. og Mrs. Holm har fem barn, nemlig: Alf, Betta, Olaf, Inger og Carl. Nogen av de ældste har frekventeret Concordia College i Moorhead, Minn.

Arne Holm er en agtet, æret og ledende mand i sit nabolag. Han har været en av de mest virksomme medlemmer av Sallinglaget og er nu lagets viceformand. Og da hans mor var fra Numedal, saa har han ogsaa været medlem av Numedalslaget helt siden det blev stiftet. „Ei,” siger Mr. Holm, „jeg laa nærmere til mors end til fars hjerte, derfor vil jeg ogsaa være med i Numedalslaget,” og vi ærer og takker ham derfor.

Arne Holm er en dygtig, oplyst og fremragende mand. Navnet Holm har han fra en liten holme i Lunhovd fjorden i Numedal.

Gamle Ole og Virgit Holm kom ogsaa til Amerika i 1878 og til deres sønner i Clayton County, Iowa, og bodde der til deres død. Ole A. Holm var født den 17de mars 1811 og døde den 10de januar 1880. Hans hustru Virgit var født den 24de januar 1820 og døde den 15de april 1887.

Da Galvar Nasen var reist til Amerika blev Nordre Nasen kjøpt av Hendrik S. Nørhus fra Bergedalen i Nore. Hans kone var Gunhild Laurbu fra Nore. Disse folk bodde i Nasen til deres død for mange aar siden. De hadde tre sønner, Syver, Knudt og Sverre. Syver blev gift med en datter til Kristian Lien i Skurdalen. De bor i Nasen og har mange barn. Knudt er gift med en datter til Ole A. Berga i Skurdalen. De bor i Øvre Brevig og har ingen barn. Sverre Nasen kom til Amerika i 1886. Han opholdt sig i nogen aar ved Gatton, N. Dak.

Siden reiste han til Minnefota, hvor han tok land ved Wilborg i Clearwater County, Minn., og begyndte med farming, og der lever han vist endnu. Saa vidt vites er han ikke gift.

Grevsgaard.

Nordover fra Nasen gjennom en $\frac{3}{4}$ mil lang furuskog, kommer man til gaarden Grevsgaard. Den er pent beliggende paa skraaningen under en høi aas kaldt Grevsfare. For en fem mandsaldre eller omkring 200 aar tilbake i tiden skal Grevsgaard være ryddet og bygget af en mand ved navn Torjus Larson. Efter ham blev hans Søn Lars boende der, og efter Lars hans søn John L. Grevsgaard. Jeg kan saavidt huske til denne John Grevsgaard., han var da en gammel mand. Han døde i 1863 eller 64 i en høi Alder. Hans hustru var død længe før.

De hadde fem sønner og fire døtre, nemlig Selleik, Lars, Knudt, Even og Aile, og døtrene Birgit, Ambjør, Marie og Kristi. — Selleik og Lars døde i Norge. De blev ikke gifte. Knudt drog paa vestlandet til Bergenskanten og mere vides ikke om ham. Even Grevsgaard kom til Amerika i 1857. Han opholdt sig i mange aar i Clayton County, Iowa. I 1879 kom han til Trail Co., N. D., og bosatte sig paa Homestead land i nærheten af Hillsboro, N. D., hvor han bodde i mange aar, siden flyttet han til Climax, Minn., hvor han døde i 1901, omkring 70 aar gammel. Han hadde aldrig været gift.

Aile Johnson Grevsgaard blev gift med en pike ved navn Rønauug fra Hallingdal. De blev boende i Grevsgaard til deres død for mange aar siden. De hadde en familie af flere barn. En af deres sønner ved navn John, og en datter Anna, kom over til Amerika i 80-aarene til deres farbror Even Grevsgaard ved Hillsboro, N. D. Anna var husholder hos sin onkel

Even i mange aar. Omfider blev hun gift og er bosat i Beltrami Co., Minn. John A. Grevsgaard opholdt sig en tid ved Sattou i N. D., men er nu bosat længere vest i N. D. etsteds.

Birgit J. Grevsgaard blev gift med Niels R. Lillegaard og er før omtalt. Ambjør J. Grevsgaard kom ogsaa til Amerika, men jeg vet intet om hende. Marie J. Grevsgaard blev vist gift ut paa bygderne etsteds.

Kristi J. Grevsgaard blev gift med Greger L. Sagen i Dagalien og blev boende der. Greger er død for nogle aar siden, men Kristi lever vist endnu. Jeg tror ikke de hadde flere barn end en søn ved navn Lars. Han kom til Amerika i 1898 og opholdt sig i Trail Co., N. D., i nogle aar. I 1904 reiste han tilbake til Norge, hvor han straks blev gift og bosatte sig paa sine foreldres gaard.

De folk som bor i Grevsgaard nu skal være fra Skurdalen, men jeg har ingen kjendskap til dem.

Grevsgaardoffen.

Et stykke nedenfor Grevsgaard, nærmere Paalsbuifjorden, ligger pladsen Grevsgaardoffen og er den sidste plads i Lunhodd. Derfra begynner Skurdalen. De første som vides at ha bodd i Grevsgaardoffen, var en mand ved navn John Knudsen, kommet fra Endrerud i Dagalien. Hans kone hedde Kari og var ogsaa fra Dagalien. Det menes at disse var de første som begynte at rydde og bygge Grevsgaardoffen. Dette maa være saa langt tilbake i tiden som i 1750—60-aarene. John R. Grevsgaardoffen døde antagelig en ung mand, og efterlot sig en søn ved navn Knudt, som da han var voksen, blev gift og bosat ved Vestfossen, paa øvre Eiker og fik en stor familie. Hans efterkommere skal bo der.

Enken Kari Grevsgaardoffen blev gift igjen med en mand ved navn Galvar fra Hallingdal. De blev boende i Grevs-

gaardoffen til deres død. De hadde to sønner og to døtre, nemlig John, Halvar, Ingeborg og Toni. John blev boende i Brevig, og er før omtalt (se øvre Brevig.). Ingeborg gift med Knudt Nafsen er før omtalt, og Toni gift med Lars Rian, er ogsaa før omtalt i disse beretninger i Samband.

Halvar blev gift med Toni Gudbrandsdatter, nordre Randberg i Dagalien. Sendes søskende var: Lars Viken, Halvar Randberg og en søster Virgit. Halvar og Toni bodde og døde i Grevsgaardoffen. Halvar døde i 1846 og Toni nogle aar senere. De hadde tre sønner og fem døtre nemlig Halvar, Gudbrand, Lars, Kari, Sigri, Ingeborg, Kristi og Virgit. Halvar S. Grevsgaardoffen blev gift og bosat i Hallingdal, om ham vet jeg ikke mere end at det enten er hans søn eller sønnesøn, som nu er boendes paa Rjønaas i Dagalien.

Gudbrand S. Grevsgaardoffen var født omkring aar 1826. Han kom i sin ungdom til Opdal i Numedal, og der blev han gift med piken Margit Grifsen. I 1857 udbandret de til Amerika og kom til Clayton Co., Iowa, hvor de kjøbte land paa sydsiden af Turkey River. Efter endel aar solgte han det og kjøbte igjen en farm paa nordsiden af Turkey River. En tid hadde han ogsaa noget land ved Northwood, N. D., men kom dog ikke til at bosætte sig der. I 1890-aarene døde hans hustru. Straks derefter gjorde han en reise til Norge, men kom straks tilbage. Omfider blev han gift igjen med en ældre kvinde, men de hadde det vist ikke hyggeligt. De var begge gamle og sykelige og det var vanskeligt at faa nogen til at røgte dem i deres alderdom. Han døde for endel aar siden i en alder af over 80 aar. Han hadde været flink og paapasselig og hadde sparet sammen ikke saa faa penge. De hadde flere barn, hvoraf nogle er døde. De gjenlevende er: Halvar og Grif som begge har familjer og er farmere i Clayton County, Ia. En datter Kari bor ogsaa i Clayton Co.

Lars Halvorfen var født i Grevsgaardoffen den 19de juli 1828. Efter han var konfirmeret reiste han til Opdal paa arbejde. Der blev han i 1855 gift med piken Luri Reierjon, datter til Reier Thorjon Lislelie og hustru Gunhild. I 1857 utvandret de til Amerika. Om reisen fortæller Lars S. følgende: „Vi drog ut fra Opdal i april 1857. Vi var mange kjendte i følget, nemlig Halvar Narverud med familie og jeg med hustru og to barn. Vi seilte ut fra Drammen med et seilskib (huster ikke navnet), og reisen gif hurtigt, vi var fem ufer og fire dage paa sjøen. Men krilla brød ud ombord paa skibet, og mange blev syke, det døde ialt elleve, deriblandt et to aars gammelt barn for os.

„Vi steg i land i Quebec, og reisen opover landet gif godt indtil vi kom til Chicago. Der skiftes vi med nogle af følget. Lars Gjermunrud blev igjen i Chicago. Halvar Narverud og Sten Hytta reiste til Rock Prairie, Wis. Alle vi andre skulde til Clayton Co., Iowa, men vi blev narret til at reise til Iowa City istedetfor McGregor, Ia. Da vi kom til Iowa City var vi i en slem stilling, vi hadde ingen tolf, og traf ingen vi kunde tale med. Endelig traf vi en svenske som veiledet os til at reise tilbage til Rock Island, og derfra reiste vi da med dampbaad opover Mississippi til McGregor og kom straks til det norske settlement ved Turkey River i Clayton County, som var vort bestemmelsessted og hvor vi traf kjendte folk.“

Som saa mange andre hadde Lars Grevsgaardoffen intet at begynde med. I flere aar arbeidet han paa hvad som kunde træffe sig. Om nogle aar fik han kjøbt 80 acres land og begyndte at farme, siden kjøbte han indtil lidt mere land, saa at han fik en nogenlunde god farm. Der blev han boende i 23 aar og fik en stor familie. I 1880 flyttet han med familie til Red River dalen og jatte sig paa homesteadland i nærheten af

Gillsboro, N. D. Der bodde han i 29 aar og bygget op en pen farm og var da blevet en ganske velstaaende mand.

I 1899 folgte de farmen og bosatte sig i byen Gillsboro. Der døde hans hustru gamle Turi Halvarson i februar 1908. Gamle Lars flyttede da straks til sin søn Meier Halvarson, som da var gift og bosat ved Landa i Bottineau Co., N. D., hvor han fik en god og kjerlig pleie til sin død.

Gamle Lars Halvarson var født i Grevsgaardoffen i Lunhøvd den 19de juli 1828, og døde ved Landa den 10de juli 1914 i en alder af 86 aar. Han blev jordfæstet ved siden af sin hustru paa St. Olavs menigheds kirkegaard ved Gillsboro, N. D.

Baade Mr. og Mrs. Halvarson havde været virksomme, hyggelige, snille og gjeftfrie folk. De havde ofte hat sygdom i familien og meget at stride med. De jordiske midler havde heller ikke altid været overflødige. Gamle Lars var i mange aar meget daarlig med helser og det var et under at han kunde leve saa længe. Han havde i det hele taget hat et tungt og strævsomt liv. Medskriveren heraf var en af hans bedste venner og havde kjendt ham godt hele hans liv.

Lars og Turi G. Grevsgaardoffen havde ialt ni barn, nemlig Gunhild født i 1858 døde i 1896. Halvar født i 1856. Meier, født i 1860. Ole, født i 1862. Toneta, født i 1864. Caroline, født i 1866. Peter, født i 1870. Anna, født i 1873, og en som døde paa reisen fra Norge. De har alle antaget navnet Halvorson.

Halvar L. Halvorson blev gift og bodde i mange aar i Trail Co., N. D. Siden flyttede han til Minneapolis, Minn., hvor han har været kaptein i frelsesarmeen og arbejder paa forskjelligt. Han har flere voksne børn. Meier L. Halvorson er gift og er farmer ved Landa i Bottineau Co., N. D., og har flere børn. Han har en god farm og staaer sig godt. Ole L.

Halvorson var opfostreret hos sin farfoster, Sigrid Selgeson i Clayton Co., Ia. Han er ikke gift. Han er isærlig med helser og er nu i Minneapolis, Minn. Toneta L. Halvorson blev gift med en Torger Thompson, som er snekker. De bor i Gillsboro, N. D., og har flere børn. Caroline L. Halvorson blev ikke gift. Hun har land ved Landa, N. D., hvor hun opholder sig det meste af tiden. I 1914 gjorde hun en reise til Norge og besøgte sine forældres fødebygd og fødested. Hun likte sig godt paa turen og fandt det var en interessant reise. Anna L. Halvorson blev gift med en skotlænder. De driver med farming ved Landa i Bottineau Co., N. D., men jeg vet ikke om de har nogen børn. Peter L. Halvorson er ikke gift. Han opholdt sig ved Gillsboro, N. D., indtil han for nogle aar siden tok sig land ved Scobey, Montana, hvor han nu lever.

Kari og Selleif, Grevsgaardoffens efterkommere. —

Kari var den ældste af Halvar og Toni Grevsgaardoffens otte børn. Hun var født i 1808. Hun blev gift med Selleif Gunleifson Borgen fra Skurdalen. De levede og døde i Grevsgaardoffen. Selleif døde i februar 1878, Kari overlevede ham i 25 aar. Hun døde i juni 1903 i den høie alder af 95 aar. Hun havde været en kraftig og haardfør kvinde. Selleif og Kari Grevsgaardoffen havde to sønner Halvar og Gunleif og en datter Margit. Halvar døde da han var henimot voksen. Gunleif blev bosat i Medgaarden, Lunhøvd, og er før omtalt i stykket om Medgaarden.

Datteren Margit født 8de juli 1838, blev gift med Sander Aslagfen Vergo i Skurdalen. Hans forældre var Aslag og Borghild Vergo, og hans søttende var Ole, Gunnar og Astri. Aslag Vergo døde i 1881 og hans hustru Borghild i 1888. Sander og Margit bodde først nogle aar paa Vergo, siden kjøbte han Grevsgaardoffen af sin hustrus forældre og

bosatte sig der. De var flittige og drivende folk og kom sig godt frem. Om endel aar kjøbte de ogsaa Bladsen Grevsgaard, saa de havde da to jordbrud i mange aar. Sander D. Grevsgaardsoffen var født den 20de Januar 1832, og døde den 7de Februar 1893. Hans enke Margit, født den 8de Juli 1838, lever endnu i Grevsgaard, og er nu 78 aar gammel.

Sander og Margit har hat ti barn, fire gutter og seks piker, nemlig: Gunleif, Aslag, Selleif, Ole, Rari, Borghild, Gunhild, Margit, Ingeborg og Astri. De har forkortet navnet til Dokken.

Gunleif S. Dokken blev sjømand og for tilfjøs. Men da de ikke har hørt fra ham paa en 15—20 aar, saa er han antagelig død. Aslag S. Dokken er død for mange aar siden. Selleif S. Dokken kom til Amerika i 1866. Han havde farm i Walsh Co., N. D. For endel aar siden drog han ut paa en reise, og siden har hans folk intet hørt fra ham, enten han lever eller er død.

Ole S. Dokken er født den 1ste december 1867. Han kom til Amerika i 1886 og arbeidet da ved Statton, N. D., i 8 eller 10 aar. Den 15de marts 1896 blev han gift med piken Julia Tollesdatter Ross, født den 25de september 1877. I 1896 kjøbte han en farm ved Finley i Steele Co., N. D., hvor de siden har bodd. Han har nu en farm paa 400 acres land og er nu en velstaaende mand. Mr. og Mrs. D. S. Dokken har hat ni barn, nemlig Maline, født 21de juni 1896. Theodor, født 19de november 1897. Manda Sofie, født 10de mai 1900. Selmer Adolf, født 26de december 1902. Clarence Leander, født 1ste mai 1904. Carl Oliver, født 30te juni 1906, døde 27de januar 1907. Caroline Othilda, født 19de marts 1908. Gina Melvine, født 13de september 1910 og Oliver Goodel, født 23de juni 1913. De er antagelig alle hjemme endnu.

Samband

et maanedskrift.

Sjette aargang

No. 91—102.

November 1915—Oktober 1916.

Redigeret av A. A. Deblen.

Udgivet av Samband Publishing Association
Minneapolis, Minn.

Indholdsfortegnelse.

Samband 6te aargang, No. 91—102.

	Side.
Anderjon, Rasmus B., Life History of. Red.	118
Barnedaab, En. R. R. Rudie	310
Baumanns „Fra Bidderne“. Juul Dieferud	185
Bergs, Hallbard, „Fdyller fraa norske settlementa i Ame- rika“. Juul Dieferud	39
Besteforældre, Mine. S. S. Strøm	163
Bings „Norſk Litteraturhistorie“. Prof. A. E. Egge ..	365
Blue Mounds, De ældſte ſetlere i. Timan Knudſon....	32
Brev fra C. N. Kemme	48
Burbank, Luther. B. L. Wick	235
Bygdelagene, Liſte over. Red.	63, 191
Door Co., Wiſ. Valdrifer i. I—V. N. 299, 355, 429, 558	651
Erindringer om Gamle Berger og Feite Rode. „Nori- ſkging“ ..	230
Ebjens „Scandinavian Immigrants to New York 1630 —1674“. Red.	366
Fælles bygdelagsmøte ..	256
Fællesraad, Konſtitutionsutkaſt for bygdelagene.....	506
Gjerſeths „History of the Norwegian People“. Juul Die- ferud ..	114
Glenwood, Stevne i. Red.	380
Glenwood, Stevnet i. Ekſekutivkomiteen	437
Gofa-Kriſtofer. John Satter	224
Haave, Ejur. D. D. E.	308

IV.

	Side.
Hallinger, Især til. Red.	376
Heimbygde. L. D. Noble	42
Helsing te henne mor paa ottiaarsdage. Zuul Dieferud	
Hilsen fra stevnet. Olaf Bang	757
(Hospital, St. Paul). Vil det norske folk det? J. E. Gau-	
gen	239
Hugleik. Erik Dieferud	60
Huseby-Løvbraaten slegten (Med billede)	658
Husmandsvisen. Ved Claus Rustad	171
Zulestikke, Gamle. Eldrid Wæthing-Ringerud	130
Jægers vaaben, En. Dr. J. S. Johnson	221
Karstad, Christian Larsen (Med billede). Olav Redal..	373
Kjendsrud, Erik L. (Med billede). B.	370
Kvitsøi fyr og dets belliggenhet. B. L. Wick.	361
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sund-	
heim. 62, 125, 180, 251, 320, 382, 509, 574, 637, 759	
Landsrud, Mons E. D. D. Ulve	123
Lies minde, Til John. K. R. Rudie	697
Lur bonde, En. A. S—g.	489
Manitowoc County, Det første skolehus i vort distrikt i.	
A. A. Beblen	102
Manitowoc-skogen, Jul i. A. A. Beblen	134
Manfred, Fra Valdrislaget i. L. D. R.	248
Mannfeterbakkin. John P. Ivers	173
Mjøsenlaget. Dr. C. L. Opsal	46
„Mjøsenlagets Årbof 1916“. Red.	503
Mjøsenlagets aarsmøde. Dr. C. L. Opsal	699
Mjøsenlagets medlemmer, Til. Dr. C. L. Opsal ..240,	501
Monson, Anders. G. R. Westboe	436
Moren. Elling Holst	510
Mortgage, The. G. Gregerson	124

V.

	Side.
Myntfundet paa Traaen i Røllag, Numedal. Nils G.	
Stærnes	99
„Boken om Norge“. Red.	127
Norsk bygds historie, En. I—V. Olav Redal. 449,	
511, 605, 665,	
„Norsk Folkkultur“. Torfel Ostlie	229
Numedalsfanen og tolden. S. S. Strøm	242
Numedøler, Til flere tusen. D. D. Enstvedt	439
Olson, Torgrim. Red.	176
Optegnelse. S. G. Vertilrud	20, 89
Pioneer Association, Norwegian. Red.	35
Pope County, Lidt fra. D. S. Opheim	51
Pope Co., Minn., Valdriser i. I—IV. E. J. Dahly.	
303, 358, 427	649
Protest mot misrepræsentation af d. norsk-amerikanske	
folk. Martin Ulvestad.	169
Pullman, Wash., Et og andet fra. Prof. A. E. Egge..	226
Reianes, Hans, Fortællinger om. B. L. Wick.	305
Ringerikesbyggerne, Udvandringshistorie fra. I—III.	
D. S. Johnson. 575, 639,	739
Rode, Feite. A. A. Beblen	25
Samband, Til. Eldrid Wæthing-Ringerud	129
Saubukken som giftetiv. Henrik Kravik	120
Skandinaviske jettlementers vedligeholdelse. Nels L.	
Moen	257
Skavlems „The Skavlem and Ødegaard Families“.	
Red.	499
Skillingen, De fire. L. D. Noble	443
Smaagutdage. Ole Rustebakke	93
Spring. Per Sible. Overs. ved Zuul Dieferud.	447

VI.

	Side.
Spring Grove og omegn, Lidt nybyggerhistorie fra. IX —XX. D. S. Johnson. 1, 65, 149, 193, 207, 321, 398, 464, 532, 619, 673,	708
St. Olaf College, De første aar ved. I—VI. Mrs. Anna E. Mohr. 339, 410, 486, 564,	616
Sundølterne hans, Kaptein Dreier og. Eivind G. Glad- wed	237
„Sunnfjordsaga“. Red.	701
Søndfjordinger, Til. S. A. Lindelie	112
Søndfjordlaget. Prof. J. L. Nydahl	572
Tolvtal-Wisen. Ved Claus Ruffad og C. N. Kemme	316
Totenlagets stebne. C. T. Berg	442
Totninger, Til. Johan C. Gran	441
„Totningslagets Aarbog 1916“. Red.	701
Tunhøvd, Numedal, Eldre og yngre flegter fra. I— VIII. S. S. Strøm. 261, 343, 413, 473, 541, 585, 685,	717
Tunin, Om. John Satter	122
Tønnesens „Rettsfrivningsbok“. Prof. A. E. Egge	365
Udstyr til en amerikareise i 1851. S. S. Ramberg	34
Ukstein Kloster og dets historie. B. L. Wick	523
Baldris, Flere bør være med at hædre mor. C. N. Kemme	507
Baldriser! Kjære. J. D. Hovey	446
Baldrisgaven, En anmodning til dem som har givet. J. D. Hovey	250
Baldrisgaven, Indsamlingstiden forlænges. Red.	177
Baldris mindegave. C. J. Seen	249
Baldrisstevnet i Glenwood. (Med billeder). Red.	386
Baldrisstevnet i Glenwood, Beretning om. A. M. Sund- heim	634
Baldris stormøte i Glenwood. Red.	544

VII.

	Side.
Biste, Nils E. A.	309
Boldfæter, Den store sten paa. N. E. Wold	44
Bosser og Bosselag. Knud Henderson Løne	52
Bergeland, Agnes, og hendes virke i Amerika. B. L. Wick	23
Bjoller, Indskrifter paa. Ved R. R. Rudie	312
Øpe brev te Liman Quarve. T. D. Noble	314

Forfatterliste.

- Olaf Bang, side 757.
 C. L. Berg, 442.
 S. G. Bertilrud, 20, 89, 370.
 E. J. Dahlg, 303, 358, 427, 649.
 Juul Dieferud, 39, 114, 185, 447, 756.
 Erik Diferud, 60.
 Prof. A. E. Egge, 226, 365.
 O. O. Eneåbvedt, 308, 439.
 Eivind G. Fladved, 237.
 Johan C. Gran, 441.
 G. Gregerson, 124.
 J. E. Haugen, 239.
 E. J. Heen, 249.
 Amud A. Helle, 254.
 Elling Holst, 510.
 J. O. Hoveh, 250, 446.
 John P. Jvers, 173.
 Dr. J. S. Johnson, 221.
 O. S. Johnson, 1, 65, 149, 193, 270, 321, 398, 464, 503, 532, 569, 575, 619, 639, 673, 708, 739, 755.
 Timan Knudson, 32.
 Henrik Kravik, 120.
 G. A. Lindelie, 112.
 Knud Henderfon Løne, 52.
 Nels T. Moen, 257.
 Mrs. Anna C. Mohr, 339, 410, 486, 564, 616.
 Nils C. Myhre, 254.
 Prof. J. L. Nydahl, 443, 572.
 Torfel Ostlie, 229.
 O. G. Opheim, 51.
 Dr. C. L. Opfal, 46, 240, 501, 699.
 S. G. Ramberg, 34.
 Olav Redal, 373, 449, 511, 605, 665, 703.
 C. N. Remme, 48, 507.
 Eldrid Wething-Ringerud, 129, 130.
 T. O. Roble, 42, 248, 314, 443.
 R. R. Rudie, 310, 312, 697.
 Ole Rustebakke, 93.
 John Satter, 122, 224.
 Per Sivle, 447.
 G. G. Strøm, 163, 242, 261, 343, 413, 473, 541, 585, 685, 717.
 Nils G. Stærnes, 99.
 A. M. Sundheim, 62, 125, 180, 251, 320, 382, 509, 575, 634, 647, 759.
 O. O. Ulve, 123.
 Martin Ulvestad, 169.
 A. A. Veblen (bidrag og red.), 25, 35, 63, 102, 118, 127, 134, 176, 177, 191, 366, 376, 380, 386, 499, 503, 544, 701.
 G. R. Westboe, 436.
 B. L. Wick, 23, 235, 305, 361, 523.
 R. E. Wolf, 44.

Om døtrene til Sander og Margit Grevsgaardoffen kan berettes, at Kathrine og Borghild blev gifte og begge bosatte paa Lillegaard i Lunhovd og er før omtalte. Gunnild S. Dokken var gift med en mand ved navn Einar. De bodde i Grevsgaard. Hun døde i 1908 tror jeg det var og har nogle barn efter sig. Margit blev gift til Svamsshaugen i Dagalien, hvor hun lever og har vist endel barn.

Ingeborg og Astri Sandersdatter kom begge til Amerika, antagelig i 1890-aarene. Ingeborg blev gift med en enkemand ved navn Hendrikson, ved Esplee i Marshall Co., Minn. Hun er død for nogle aar siden og efterlot sig to barn, en gut ved navn Henry og en pike ved navn Kristine. Astri blev ogsaa gift med en Hendrikson og bor ved Esplee, Minn., og har antagelig nogle barn. Dette er alt jeg vet at berette om efterflegten af Helleik og Rari Grevsgaardoffen.

Sigrid, den anden datter af Halvar og Toni Grevsgaardoffen var født omkring aar 1810 eller 12. Hun blev gift med en Ole Helgejon. Han var fra Hallingdal. Efter de blev gifte bodde de en tid i pladsen Raaset i Skurdalen. Omkring aar 1850 kom de til Amerika og bosatte sig paa en farm i Clayton Co., Iowa. Ole blev straks daarlig med helsen og laa tilfængs i mange aar. Han døde i 1870-aarene. De havde før solgt sin farm og bodde som fjøderaadfolk til hans død. Da gamle Sigrid blev enke købte hun et litet stykke land nærmere Marion kirke, bygget sig et hus og bodde der. De havde ingen barn. Men de har fostret op en gut ved navn Ole, søn af hendes bror Lars Halvorson. Han var hos hende til hendes død. Hun døde i 1910 i en meget høj alder.

Ingeborg, den tredie datter af Halvar og Toni Grevsgaardoffen, blev gift i Drammen med en mand ved navn Lars Jensen. De bodde der i mange aar. De kom til Amerika i 1850-aarene og stanset vist en tid enten i Illinois eller Wisconsin.

Siden kom de til Clayton Co., Iowa, hvor de bosatte sig paa land, og bodde paa farmen til deres død. De er begge døde for mange aar siden. De havde fire sønner og en datter, nemlig Galvar, Jens, Peder, Thorvald og Karoline. De tre førstnevnte var med i borgerkrigen.

Galvar Larson blev gift og blev boende som farmer i Clayton County. Om nogle aar blev han enkemand. Men han blev straks gift igjen med piken Ingeborg K. Haugen fra Skurdalen, Norge. Med sin første kone havde han en søn Lars og to døtre. Med sin anden kone havde han ogsaa tre barn, nemlig Olavus, Albert og en datter Kristi, som nu er død. Galvar Larson lever endnu, da dette skrives i april 1916, men er saa svak at hans bortgang kan ventes hvad tid som helst. Hans hustru Ingeborg skal dog være nogenlunde bra med helsen.

Jens Larson blev gift med en pike ved navn Keisa. Tror hun var svensk af fødsel. Han bodde som farmer i mange aar i Clayton Co., Iowa. I 1876 eller 77 reiste de til Canby, Pel-low Medicine Co., Minn., hvor de først bosatte sig paa land, men siden drev han i mange aar handel med farming maskineri og tjente sig vist endel penge. Omfider døde hans hustru. De havde vist bare to barn, en søn og en datter, som antagelig lever i eller ved Canby, Minn. Nogle aar efter han blev enkemand gjorde han en reise til Norge, hvor han blev gift igjen med en barndomsveninde af sig. Han kom da tilbage og solgte sine eiendomme ved Canby og reiste saa tilbage til Norge og bosatte sig i Kristiania, hvor han endnu bor, hvis han ikke nylig er død.

Peder Larsen blev i 1868 gift med Kari, datter til Endre og Gudrid Rian, hun var født i Norge i 1845. De kjøbte sig land og bodde paa sin farm i Clayton Co., Iowa. Efter mange aars familiv døde Mrs. Kari Larsen omkring aar 1898. Hun efterlot sig fem barn, som alle er voksne og skal være i Clayton Co.

Peder blev gift igjen med Karen, datter av Ole og Ingeborg Nafe og fik med hende en søn. Peder Larsen døde omkring aar 1909. Hans enke lever endnu.

Lars Jensefs yngste søn Thorvald blev gift da han var ganske ung, bare 18—20 aar gammel, men blev enkemand inden et aar var omme. Han blev dog straks gift igjen, men jeg vet ikke, hvor hans anden hustru var fra. I 1880 flyttet de til N. Dak., og satte sig paa homestead land ved Northwood, hvor de siden blev boende. Efter mange aars forløp døde ogsaa hans anden hustru og efterlot sig en søn og en datter, saavidt jeg vet. Thorvald blev boende paa sin farm, hvor han døde i 1911.

Lars Jensefs eneste datter Karoline blev gift med Philip Amunsen (Skugen). Han var vist kommet fra Gadeland i Norge. I 1880-aarene bosatte de sig paa homestead land ved Northwood, N. D. Ved siden af farming drev han en del med malerarbejde og virkede ogsaa noget som lægprædikant. Han er død for en seks, syv aar siden og efterlot sig nogle barn, men jeg vet ikke hvor mange.

Om vaaren 1915 talte jeg snarest med Mrs. Amundsen i Fargo, N. D. Hun var da paa reisen hjem fra et besøk et sted. Hun hadde med sig tre henimod voksne døtre, men da tiden var saa kort at gjøre paa fik jeg ingen større rede paa hendes familie. Jeg forstod dog at hun bodde paa farmen og levde nok saa bra.

Kristi var den fjerde datter til Galvar og Toni Grevsgaard-dokken. Hun var født i 1818. Hun blev gift med Ole Knudsen Haugen i Skurdalen, hvor de bodde indtil de i 1869 utvandret med deres familie til Amerika til Clayton Co., Iowa. Der blev de boende i tolv aar. De fik sig ikke noget land i Iowa. Men Ole Haugen var en flink maler og hadde fuldt op af arbejde. Han var ogsaa rosemaler og kunde male vakre roser, navne og aarstal, med mange harmonisk blandede farver, til-

life var han noget af en uhrmaker og hændig til noget af hvert. I 1880 rejste de til Red River dalen og overtog en homesteadret ved Hillsboro efter deres søn Knudt, som da var død. Der bodde de i mange aar sammen med sin søn Galvar. Omfider byttede de bort landet i N. Dakota i en liten farm i Clayton Co., Iowa, nærved hvor deres datter Ingeborg bodde og flyttede derned igjen. Og der blev de boende til deres død.

Baade Ole og Kristi Gaugen var ualmindelig hyggelige, godslige, gjeffrie og selskapselige folk, saa det blev et stort savn efter dem i nabolaget. Ole R. Gaugen var født i 1823 og døde 23de September 1894. Mrs. Kristi Gaugen var født 14de december 1818 og døde den 25de marts 1892.

Ole og Kristi Gaugen hadde fire barn, nemlig Ragnhild, Ingeborg, Knudt og Galvar, alle fødte i Norge. Ragnhild var født i 1854. Hun blev gift med Ivar Tolleson fra Skurdalen. Hun døde i Februar 1892, Ivar døde nogle aar senere. De efterlot sig fire barn. De er vist alle i Clayton Co., Iowa.

Ingeborg D. Gaugen blev gift med Galvar Larson i Clayton Co., og er før omtalt.

Knudt D. Gaugen var født den 30te april 1852. Han kom til Red River dalen om høsten i 1878 og tok homestead land ved Hillsboro. Han var sykkelig da han kom derop og blev daarligere utover Vinteren. Om vaaren rejste han ned til Clayton Co. igjen til sine forældre. Der døde han den samme sommer den 19de juli 1879.

Galvar D. Gaugen kom til Red River dalen i 1878. Om vaaren 1878 rejste det et stort følge fra Clayton Co. til Red River dalen, nemlig, Esten G. Brevig, John Brevig, G. G. Strøm, Sven E. Hagen, Thorvald Larson, Neier L. Undebakke, Kari Neierson, Hermund Knudson (alle Numedøler), brødrene Ole, Peter og Andreas Ndstie, Tronhjemmere; Hans og Johannes Olsen med familier fra Kristianiaakanten, Knudt A. Kirke-

berg, Valdris, Lars Skrattegaard og nogle flere. Med undtagelse af Thorvald Larsen og L. Skrattegaard bofattede de sig alle paa homestead land ute paa prærien seks mil nord for det sted hvor byen Hillsboro tre aar senere blev anlagt. Mange af disse er nu døde.

Galvar D. Gaugen var med i dette følge og han satte sig paa homestead land i det samme nabolag. Om nogle aar blev han gift med piken Gunhild Strand fra Becker Co., Minn. Hendes forældre var komne fra Hallingdal. De var driftige og virksomme folk og kom sig fort frem i velstand og blev med tiden meget formuende. De var begge godslige og hyggelige folk og gode naboer. I 1901 kjøbte de en farm ved St. Gilaire, Red Lake Co., Minn., flyttet did og bodde der siden. De har bare to barn, Oscar og Gladis.

Galvar Gaugen var en kraftig mand og en haard arbeider, men for to aar siden blev han angrebet af tæring, og siden har han for det meste opholdt sig paa sanatorier paa forskjellige steder for at søke lægehjælp og med haab om bedring, sidste vinter opholdt han sig paa et sanatorium høit oppe i fjeldene i New Mexico. Det er at ønske og haabe at han kan overvinde sygdommen og faa sin helbred igjen.

Birgit den femte og yngste datter af Galvar og Toni Grevsgaardoffen blev gift og bosat i Sigdal. Hun hadde flere barn, hvoraf nogle er kommet til Amerika. Blandt dem kan nævnes: Ivar Bjørnson, som er farmer ved Northwood, N. D., og Nils Bjørnson farmer ved Garvey, N. D. Noget nærmere oplysning om hendes familie har jeg ikke. Hvem som bor i Grevsgaardoffen nu vet jeg ikke.

I Stykket om Sønstegaard glemte jeg at nævne om en pike ved navn Ingeborg, som var oppvokset der. Hun blev gift i Norge med en mand ved navn Hans. Han var fra Nesbygden

i Hallingdal. De reiste til Amerika i 1860-aarene og bosatte sig i Wisconsin etsteds, jeg tror det var i Trempealeau County. Mere vet jeg ikke om dem.

Slutningsbemærkninger.

Idet jeg hermed afflutter disse mine tørre og korte beretninger om slegterne fra Lunhovd, vil jeg saa udtale min tak til redaktøren af „Samband“ for spalterum og til „Samband“s læsere for deres taalmodighet. Kortfattet som de er, har de dog optat mere rum end jeg gjorde beregning paa.

Jeg tror at jeg kortelig har omtalt alle som har utvandret fra Lunhovd til Amerika, men beklager at jeg for nogles vedkommende ikke har kunnet gi saa fuldstændige oplysninger, som jeg skulde ønsket. Enkelte feil kan det vel ogsaa være, især med nogle af de opgivne aarstal. Jeg har dog gjort min flid med at gi saa korrekte oplysninger om mine bygdefolk, som jeg har kunnet saa samlet. Hermed er det da gjort en begyndelse til Lunhovdningernes historie i Amerika. Saaer nogen mere dygtig vil ta den op og gjøre den mere fuldstændig. Jeg har ikke forsøgt at gi nogen specielle skrakterfildringer, og nogen merkværdige tildragelser værd at omtale kjender jeg heller ikke til.

Som det norske folk i almindelighed har Lunhovdningerne været et arbeidende, strævsomt, ærligt og oprigtigt folk. Den omstændighet, at de fra barndommen af var vant til at grave i den stenete og farrige jord i den lille fjeldbygd og at slæpe og slite paa al slags vis i skog og mark for et tarveligt utkomme, og blev saaledes vant med haardt arbejde og smaa fordringer, kom dem til god nytte her.

Grunden og hovedformaalet med deres komme til Amerika var at finde en bedre og mere frugtbar jord at dyrke, og deri blev de heller ikke skuffet. Saaledes finder vi dem næsten uten

undtagelse alle som farmere. Saa snart som det lot sig gjøre, fik de sig fat paa et stykke land at arbeide paa, og vi finder at mange af dem har været foregangsmænd, og blandt de første i nye jettlementer, hvor de med flit og arbejde har kommet sig godt frem. De sluttet sig til menigheder, og har været med at opretholde kirker og skoler. Mange sitter nu i velstand paa gode farme, og om de ikke netop kan regnes for at være rike, saa er de dog velstaaende folk. Der findes dog en og anden iblandt dem, som det ikke har gaat saa godt. De har ligesom ikke hat lykken med sig til at komme frem, aarsakerne dertil kan være forskjellige; og saaledes er det vel iblandt folk fra de forskjellige bygder.

Nybyggerlivets mange savn og besværligheter, som de gamle hadde at kjæmpe med, enten det var i skogen eller paa prærien, skal jeg gaa forbi. Mange af de ældre kjender til det, og de unge har ikke noget skjøn paa det.

Som ret og godt er jittter nu mange af de yngre slegter i velstand og nyder frugterne af det som de gamle med saa stort stræv og møie lagde grundvolden til. Det er at haabe, at de alle vil holde fædrenes virke i agt og ære, ikke foragte men bevare sit morsmaa og fædrenes dyrebare minder, og af og til skjænke gamle nor Norge en kjærlig tanke og „holde den arven istand, thi den er større end mange vil tru.“

Svad jeg har berettet om de gamle slegter i Lunhovd er desværre meget ufuldstændigt, thi jeg har ikke hat andre kilder at holde mig til end det jeg har hørt fortalt. Jeg tror ikke, at det findes nogen skreven beretning om Lunhovd. De gamle færegne bygdesikke holdtes vedlige indtil i den senere tid, og folket var ikke saa litet overtroiske. Der toges onde og gode „varsler“ af de forskjellige ting. Underjordiske, trold, nøkker, nisjer og haugtusser og onde og gode aander var det meget af, trodde man. Om disse ting kunde endel gamle fortælle de

forunderligste historier, om meget de trodde de hadde set eller hørt. Skjæbnen eller tilstiftelsen trodde man fast og ubetinget paa. „Det var saa laga,“ sagdes det.

Lunhovd hadde ogsaa sine kloke og vise mænd og kvinder, som ved troldkunster og bønner og visse mystiske formularer og fremgangsmaater mente de kunde helbrede sygdomme baade paa folk og kreaturer og folk trodde det, og sommetider saa det virkelig ut til at deres kunster hadde virkning, hvordan det nu end forholdt sig dermed.

Det blev ogsaa fortalt at det var ialfald en, om ikke to mænd i bygden, som ogsaa hadde „Svartekunsten“, men jeg hørte aldrig de øvede nogen kunster eller gjorde nogen mirakler med den. De lod folk ha den tro og morede sig derover. Ellers levede folket et stille og fredeligt liv. Drukkenkap og slagsmaal var der ikke noget af i Lunhovd. Ved given leilighed kunde vel en eller anden drikke sig fuld, men det var aldrig noget slagsmaal.

I disse assides beliggende fjeldbygder levde folket saa at sige i gamle dage ligesom i en slags uskyldighedsstilstand. De vidste litet eller intet om det store, gjilde i verden, og heller ikke noget om al den jammer og elendighet som det er i verden. De som hadde nogenlunde utkomme, levde et glad, tilfreds og lykkelig liv. Men for de fattige var det vistnok haardt. Nu er det anderledes, folket er mere oplyste, og ved bedre kommunifikationsmidler, telefon og aviser, er de kommet mere i berøring med hververdenen. Men det er et spørsmåal om folket lever mere fornøiet og lykkelig nu.

Det har været mig en fornøielse at skrive denne kortsatte beretning om min kjære fødebygd og mine bygdefolk, og jeg haaber at en eller anden Lunhovding vil finde nogen interesse i at læse den.

Ørbødigst

Gillsboro, N. D., 15de Maj 1916. Herbjørn S. Strøm.

Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne.

D. S. Johnson, Sagaskriver.

III.

Norderhov.

Gobedsfognet Norderhov saabelsom Sole har været befolket og beboet saa langt tilbage i tiden som norsk historie rækker og endda længer. Dette beviser den store rigdom af gravhauger fra hvilke der ved udgravninger er fundet frem igjen guldringer, jernjager, perlesmykker, pilespidser, øjer o. s. v., som for en stor del er fra den ældre jernalder. Storparten af disse jordfund findes nu i det historiske museum i Kristiania; særlig bekendt er de mange smaating som i 1824 og i 1870 blev fundet ved gennemgravning af over 100 hauger paa de store begravelsespladser Beien og Braaten.

Paa en stor del af disse gravhauger har der vist været rejst runestene, men de er for det meste forsvundet.

Paa øvre Tandberg blev i 1817 ved gravning fundet 4 runestener. Den ene findes endnu paa gaardspladsen sammesteds og skriver sig fra kirkegaarden ved Tandbergmændenes høgendis-kirke som blev nedlagt i 1304. Den er altsaa fra den kristne tid, antagelig mellem 1200—1250, og dens runeskrift fortæller, at her hviler Guttorm Sleifer (den søttalende). Denne Guttorm mener man har været en af gaardbrugerne paa Tandberg. En anden af de fundne runestene blev af kaate gutter istykkerslaaet, men stykkerne blev reddet, sammenklintet, og befinder sig nu paa universitetet. De andre stene er forsvundet. Ligesaa er forsvundet en runesten som i 1743 stod ved Sætrang og kaldtes Sætrangsgraen. Ogjaa den af videnskabsmænd mest omtalte og kanske mest interessante runesten i landet har været at se i Norderhov, men er sporløst forsvundet. Det er Sø-

nenstenen eller Vinlandsstenen som den i det senere er bleven kaldt.

Stenen blev i 1813 fundet i en gaardhaug og opbevartes i 20 aars tid paa kapellansgaarden Sønens tun som saltsten for kreaturerne. Residerende kapellan Andreas Brock og major Klüber forsøgte at studere den og sidstnævnte tegnet af stenens runeskrift saa godt det lod sig gjøre i 1823. Stenen var kun et brudstykke $1\frac{1}{4}$ m. lang, 21 cm. bred og 10,5 cm. tyk. Allerede i 1834 var stenen blit borte og trods ivrige efterforskninger i senere tid i grundmurene under adskillige nedrevne hus paa begge Sønengaarde er der intet spor af den fundet. Men Sofus Bugge har ved at studere Klübers tegning fundet ut at man har hat for sig en af vort lands mærkeligste runestener.

I et særegt skrift „Sønrunerne fra Ringerike“ har han gjengit indskriften paa følgende maate:

ut og vidt de for,
frijtet fult og væte,
drev fra Vinlands kyst
op til udbygds-isen.
Vanheld vender lykken,
volder tidlig død.

Den øvrige del af stenen som var borte har antageligvis indeholdt navnet paa den mand som den er reist over og som altsaa har været med paa en vinlandsfærd og paa tilbakereisen sandsynligvis er omkommet i Nordishavet eller paa Grønland (Udbygden).

Profesor Bugge har gjettet paa at det kan ha været den færd som Karlsevne foretog med 160 mænd og kvinder, af hvilke en del i Vinland i 1006 skilte sig fra sin fører. Det skal være den ældste optegnelse fra Norge og Island, hvori Vinland

er nævnt og lifesaa den ældste europæiske optegnelse, hvori det Land Amerika er omtalt.

Efter den beskrivelse som udkom over Ringerike i 1914, finder vi at Norderhov hadde i Middelalderen tre Høvdingæter nemlig Alf, Beien og Tandberg. Og høvdinge fra disse gaarde greb i løbet af et par hundrede aar dybt ind i fædrelandets historie. De var tildels besvogret med det regjerende kongehus, og enkelte af dem kom netop i sin egenkab af kongehusets nære slægtskab til megen værdighed og magt.

Den første stormand, som historien ved at berette om, var Ingeman fra Alf. Han var lendermand under kongerne Gystein og Sigurd Forsalfare.

En anden stormand fra Norderhov var Filip af Beien, der spillede en betydelig rolle som baglerhøvding i 10-aarsperioden 1197—1207.

Men de betydeligste stormænd fra Norderhov i Middelalderen var dog Tandbergmændene i tre slægtled, som alle var fremragende størrelser efter den tids maalestok; men mest berømt blev den tredie og sidste, baron Alf Erlingsøn af Tandberg. Bedsteforældrene var Alf af Thornberg (Tandberg) og hans hustru Ingeborg som var en søster af Skule Jarl, og halv søster af kong Inge Baardsøn. Deres bryllup stod med stor stas i Bergens kongsgaard 1221, og den unge Haakon Haakonsøn var personlig tilstede i laget.

Under frigsurolighederne fra 1220 til 1227 har Alf af Tandberg vist været med og jaget Ribbungerne (røverne) ud af Ringerike. Alf og Ingebjørgs søn Erling Alfsøn, blev en af kongens mest betroede mænd, og da kong Haakon 1263 reiste til Skotland med 160 skibe og 2000 mand forat tvinge skotterne til at la Ørkensørerne være i fred, nævnes først i rækken blandt de lendermænd som fulgte Erling Alfsøn, og da

kongen senere blev liggende syt paa Ørkensøerne var Erling Mfssøn hos ham hele tiden.

Erling døde i 1282 og hans Søn Alf Erlingsøn arbejdede da hans forlening i Borgenshus og blev den tredje stormand paa Landberg. Alf Erlingsøn fik da titelen baron ligesom hans far. Han var i sin kraftigste alder da han efterfulgte faren som husmand.

Historien beretter at denne Alf var en ærgjerrig og herskesyg mand, og lod sig overtale til at være hærfører for en privat arvekrig som enke-dronning Ingebjørg førte mod Danmark. Hun havde nemlig i 30 aar ventet paa at faa sin fædrearv udbetalt i Danmark og nu vilde hun tvinge sig frem overfor de danske konger. Alf tog hendes parti, og i 1284 begyndte han fra sin fæstning ved Blommens udløb at drive kaperkrige mod danske skibe og plyndringstog i Danmark. Herunder røbet han ogsaa gods og skibe fra tyske handelsmænd, Lybeckerne, og kom ogsaa i krig med dem. I 1287 døde enke-dronning Ingebjørg og da gif hendes søn hertug Gaakon sammen med kong Erik tilbærks for at faa styrket den brydsomme mand fra magten. Men Alf var alt for herskesyg til godvillig at gi slip paa sin høie værdighed. Han drog ind til Oslo, stormede borgen, tog befalingsmanden tilfange og hærjet forresten byen med mord og brand, ja kom herunder ogsaa i skade for at ta livet af den gamle bisp Anders. Men for dette fik han en haard kamp at bestaa mod kongehæren, hvorunder han mistet 300 mand og hans høvdinge blev hængt, selv rømte han til Sverige og blev nu lyt utlæg i Norge.

Efter nogen tids forløb begav den urolige mand sig igjen ud paa krigsfærd, men blev i aaret 1290 taget tilfange i Danmark og henrettet paa en grusom maade.

Hans gaard Landberg blev da draget ind under kronen og har været under kronens bestyrelse omtrent 100 aar.

Skjønt Alf Erlingsøn blev dømt fredløs for sin handlemaade mod kongemagten, saa har han dog gjort et vældig indtryk paa sit bygdedefolk for sin usofærdethed og djærve handlinger. Historien har sagt om ham, at han var en Tordenstjold-natur. Han blev anset som en nationalhelt, og der blev digtet kjæmpeviser om ham. I Danmark var han hadet og frygtet, medens i Norge var han i det store og hele agtet og anset som en helt. Paa Ringerike og Sadeland var der i 1287 en bondeopstand mod hertug Gaakon, som man ellers ikke ved andet om, end at bønderne efterpaa blev haardt tugtet og maatte bede pent om tilgivelse. Da nu Alf var falden i unaade med kongemagten har han vist tat parti med bønderne fra Ringerike og Sadeland i opstanden.

I en retterfag for Ringerike i 1298 nævnes Sira Nicolas prest paa Rorderhov, at han sammen med ansatte bønder to gange har været hos hertugen og paa Ringerikes befolkningens vegne erkjendt deres brøde og store misgjerning ved deltagelsen i nogen oprørske handlinger, som Ringerikes og Sadelands indvaanere havde gjort sig skyldig i mod hertug Gaakon. Fra samme retterbod berettes, at presten har været hos hertugen med bøn om lovforbedring for bønderne, der led uret og udsugedes paa forfjellig vis af de høie herrer ved høie landsskatter, falske vægter o. s. v. Hertugen efterkom da disse fordringer ved at ordne en normal skippundsvægt, der skulde være et mønster for dem som lavede vægter.

Alf Erlingsøns søster Ingebjørg af Landberg, gift med Thore Biskopsøn, en fremragende personlighed hos kong Erik Magnussøn er især bleven kjendt fra Pigen fra Norges ulukke-lige reise til Skotland 1290. Pigen fra Norge var kong Eriks datter den sybaarige Margreta. Hendes mor, Norges dronning, var en skotsk kongedatter, og den lille Margreta blev ved

sin morfars, kong Alexander den tredies død, anerkjendt som arving til den skotske krone.

Under forhandlingerne herom var Thore Norges gesandt, og ved den lille dronnings afreise til Skotland høsten 1290, var han og fru Ingebjørg de fornemste af de herrer og fruer som fulgte. Ved Ørfenøerne døde barnet og blev som lik ført hjem til Norge og begravet. Men 10 aar senere kom et 40 aar gammelt kvindfolk fra Nybeck og utgav sig forat være Margreta, Higen fra Norge. Hendes fostermor, fru Ingebjørg, bestyldtes forat ha solgt hende under overreisen til Skotland. Denne falske Margreta og hendes mand blev selvfølgelig dømt for et saa grovt anlagt falskneri og blev brændt paa baal i Bergen 1301. Men almuen tog af medlidenhed hendes parti, lavet legender om hende og gjorde valfarter til Sankt Margretas baalsted.

Saa synes det at ha været stilt for frigsrummelsen over Ringerike indtil 1567 i den saakaldte hyvaarskrig. Da fik Ringerike besøg af disse gæster som herjet og brændte bygden paa det grufuldste, hvilket er nævnt lidt om før.

Svenskeflaget ved Norderhov 1716.

Efter historiefribereren L. D. Gran og andre, rykket svenskerkongen Karl den 12te i februar 1716 ind i Norge med en hær af 10,000 mand, men mødte en uventet heftig modstand af nordmændene i Høland under oberst Kruses kraftige ledelse. Dog kom han frem og besatte Kristiania den 22de februar. Den underlegne norske hær under general Lutzows ledelse trak sig tilbage til Gjellevær i Vier. Dette var en udmærket stilling, som bevirkte at Karl den 12te ikke turde vove noget angreb paa Akershus, da han skjønte han i saa fald vilde faa Norges hær i ryggen. Han forsøgte at drive nordmændene væk fra sin stilling ved et frontangreb, men det lykkedes ikke. Saa

gjaldt det ved en omgaaende bevægelse at falde dem i ryggen og knuse dem mellem en dobbelt ild. Dette havde Nordmændene forudset og gjorde betydelige anstrengelser for at stænge veien for en saadan omgaaende bevægelse. Man heftet sig ved veien fra Kristiania til Ringerike som den rimeligste de vilde benytte sig af, for saa fra Ringerike at komme om Dragernes til Vier. Militær var der ikke at se til at gjøre bevogtnings-tjeneste, og derfor fik fogden over Ringerike og Hallingdal, Lars Michelsen, som da bodde paa Tingstedet Tandberg, ordre til ved hjælp af sine lensmænd at samle bønder i fogderiet til bevogtning af Krokfogen. Han laa der ogsaa i Mars og April 1716 med 350 frivillige paa Krokfogen, bønder fra Ringerike, Valdres og Hallingdal. Smidlertid havde svenskerne udtænkt en anden vei til Ringerike og oberst Løwen med 600 dragoner, fordelt i 7 kompanier fik ordre til at gaa op Hædedalen og over Hædeland. Den 26de Mars drog oberst Løwen med sine dragoner fra Kristiania for ved denne omvei gennem Ringerike og over Thrifjorden til Vier at komme i ryggen paa de norske. Men oberst Løwen mødte en uventet hindring, som blev ødelæggende for ham. Da han drog igjennem Hædedalen fik blandt andre prokurator Søren Lochstør paa Hædedalsverket rede paa det, og han sendte øjeblikkelig tilbud til Lutzow om svenskeres færd. Denne melding gav Lutzow den bested han trængte for at kunne møde svenskeres omgaaelse. Men folket i Hædedalen gjorde mere end at sende melding. Under ledelse af den dygtige Lensmand Gran, der viste sig at være mere klarsigtende end selve landsstyrelsen, blev i en hast samlet omtrent 200 bønder som han førte til det trange pas ved Hærestubandet, og gav sig der til at gjøre forhugninger og forstanske sig. De fældte træer over veien og opførte hærbræster og brystværk. Og lensmand Greger Granvolden med sine bønder optog kampen mod dem fra kl. 9 morgen til kl. 5 om aftenen, da sven-

fferne endelig fik brudt sig igjennem og bønderne reddet sig ved flugt. Dette var den 27de mars.

Ilbudet som meldte svenskerne omvei gennem Sadelalen og Sadeland, fik ogsaa sendt melding derom til Lars Michelsen paa Krokffogen. Allerede om eftermiddagen kort før slaget ved Hareituen havde han en anelse om at svenskerne vilde gieste Norderhov og begyndte da at forstaa Karl den 12tes spil, med at sende en hærskning mod Krokffogen til Bærums jernværk, ligesom ogsaa en tredie hærskning samtidig foretog flere frontangreb uden virkning paa Gjellebækstillingen. Alt dette var kun for at narre de norske, saa oberst Løwen kunde faa udført sin marsch ubemærket.

Den forbausende modstand som oberst Løwen mødte ved Hareitubandet gjorde ham næsten rasende, da hans færdsel ikke kunde gaa saa helt ubemærket for sig. Han havde ogsaa mistet 10 faldne og 30 saarede. Bønderne havde fire faldne, to saarede og to taget til fange. Fnyjende af Harmen fortsatte saa Løwen til Lunner paa Sadeland. Der slog de leir paa fire gaarde, røvet og plyndret og ødela alt de kunde faa tag i paa gaardene. De opførte store haal forat holde sig varme og gaardenes dører, sveleganger og tagtækninger reves ud og kastedes paa ilden, tilligemed grunder og skjælder. Lørdag morgen den 28de Marts gik toget om Lunner Kirke og ned i Zevnagers Hovedsogn. Gaardene langs veien blev gjæftet og plyndret af dragonerne. De røvet alt de fik tag i af madvarer, kostbarheder og hester. Kl. 10 formiddag naadde de Zevnagers kirke og slog leir paa prestegaarden og to nabogaarder, og der gav de sig mærkbar tid den hele dag og plyndret paa det grundigste disse gaarder.

Sognepræsten i Zevnager fik rede paa toget skulde gaa over Ringerike, hvorfor han ud paa dagen sendte bud til Norderhovs prestegaard om hvad de kunde vente. Dette bud mod-

tog sognepræst Ramus og hans familie tidlig paa eftermiddagen, og den raadnare prestekone, Anna Colbjørnsdatter, besluttet at gjøre alt hvad der stod i hendes magt for at imødekomme og stille de ubudne gjæster tilfreds naar de ankom, for om mulig at undgaa den skjæbne som var overgaaet Zevnagers prestegaard, at bli plyndret fra øverst til nederst. Derfor har det visstelig denne lørdag eftermiddag været mere end almindelig lørdagstravlhed i Norderhovs prestegaard. Vi kan godt tænke os hvorledes gutter og piger sprang omkap med at bringe tilrette saa det var let at sætte frem af ætendes og driffendes. Sognepresten Ramus oppebar store indtægter af prestekaldet, saa baade kjælder og stabbur var vijt godt forsynet med madvarer. Lillige drev Anna Colbjørnsdatter en betydelig brændevinsbrænding der paa gaarden og vi kan da være forvisset om, at det blev tappet paa flere brændevinsdunker, saa de svenske gøsser kunde faa suppe alt de ønskede. Præsten Daniel Ramus var reist til Viken Kirke i Madalen den lørdag for at holde gudstjeneste og sognepresten laa syg, saa det paahvilede ene og alene prestekonen at arrangere til at modtage de ubudne gjæster.

Foged Michelsen havde i sine forskansninger i Krokffleben ogjaa denne dag faaet vide noget om fiendens bevægelser, og havde sendt ilbud derom til hovedkvarteret ved Gjellebæk, saa generalløjtnant Lutzow fik da tid til at affende sine dragoner forat møde fienden.

Historiefrieverne som har gravet frem fra glemselen disse begivenheder mener ogsaa sikkert, at foged Michelsen har sørget for at underrette prestegaardens beboere om sine indhentede oplysninger, enten fredagskveld eller lørdag formiddag, angaaende sin frygt for at fienden vilde komme over Sadeland til Ringerike, men isaafald med trøstefuld forsikring om at han allerede havde rekvireret hjælp fra hovedkvarteret. Michelsen var

trolobet med prestefolkene's hjemmeværende datter Johanna, og maatte af den grund efter al rimelighed ha sine tanker rettet did; og han havde jo let for at sende bud derom. At han maa ha sendt saadant bud forklares derved, at Anna Colbjørnsdatters senere skrevne beretning siger, at hun forud viste om at de norske tropper skulde komme.

Som sagt, da meldingen kom om fiendens besøg paa Ringerike blev tre kompanier sendt kl. 2 eftermiddag, der skulde ride den korteste vei over Golsfjorden til Ringerike. Tre andre dragonkompanier maatte hentes helt fra grænsen mod Nifer, og kom sølgelig først et par timer senere afsted fra Lier. Alle disse dragonkompanier udførte en glimrende marsch. Klokken 9 om aftenen var de tre første kompanier under ledelse af major Raas, kaptein Mathiesen og kaptein Knut Gyldenstjerne Scheffed, naadd til Stein i Hole og de tre andre kompanier, den egentlige hovedstyrke under oberst Øttkens ledelse (Øttken skulde ha overkommandoen over de 6 kompanier) var samtidig naadd til Sundalen. Paa dette tidspunkt var svenskerne endda ikke kommet til Norderhov. De havde først brudt op fra Fevnager ved 6-tiden og ankom til Norderhov ved kl. 10 om kvelden, hvor de slog leir paa prestegaarden, Gudsgaarden, Sønen og Tandberg, mens officererne kom ind paa prestegaarden og blev paa det forekomne modtat og bevertet af prestefruen. Hun udbad sig ogsaa tilladelse til at vederkvæge de menige — og lod brændevinsdunkerne udsjøre sin undergjørende virkning paa de tørre og tørstige svenskehalse.

Da de tre dragonkompanier kl. 9 naadde Stein var det mørke kvelden; men før de gif til nattevartar var det godt at undersøge terrænet. Det var jo ikke godt at vide; maasse fienden var i nærheten. Da tilbød løjtnant Peder Tønder Collin at ta med sig et par speidere og ride op paa Ringaasen for at se om fienden skulde være kommen til Norderhovsbjg-

den. Og kommen op paa Ringaasen faar de pludselig se vagtilder i mængde paa prestegaarden og op til Tandberg. Fienden var der! Dette maa være indtruffet snart efter svenskerne havde faat tændt sine baal, altsaa mellem kl. 10—11.

Speiderne vendte hurtigt mulig tilbage til Stein med sine rapport. Officererne holdt frigsraad og besluttet, trods de manglet øverstkommanderendes ordre dertil, at benytte natten til et angreb paa fiendens leir. Men først maatte baade folk og hester faa mad og hvile nogen timer til over midnat. I denne midnatsstund har visse soldaterne paa Stein set baade med angst og kamplyst mod de blaffende baal opover Sønen og Tandbergjordene. Disse gaarde er synbare fra Stein, derimod ikke prestegaarden, Gudsgaarden, eller kirken.

Klokken 1 brød de norske dragoner op fra Stein og gav sig paa marschen med to lokalkjendte mænd som veivisere, efter fagnet dragon Paal Putten og underofficer Tor Govland.

Efter provst Jærdens afhandling af dette natlige ridt maa de ha fulgt Hadelandsveien som dengang forbi Braaf førte langs bagjiden af Ringaasen op om Sæsselberg og over Tandbergmoen. Før de naadde Sæsselberg har de svinget ned Pilegaden og tat den almindelige kirkevei ned mod prestegaarden, forbi de sovende svenske kompanier paa Sønen, som de søgte at komme forbi i al stilhed, og saa ned mod prestegaarden og Gudsgaarden som laa tæt sammen, og hvor de norske vel injinktsmæssig gjættet sig til, at kunne træffe rette vedkommende, med den mest rammende virkning. Ankomne did, har de løftet prestegaardsportene af hængslerne og sprængt saa i fuld galop med bulder og brag ind paa gaarden og frem mod hestevangen. To udsatte svenske skildvagter ved veifrydset lidt syd for kirken havde intet merket, før de norske brød ind paa gaarden. Da de nu red frem for at samle sine kamerater blev de begge straks dræbt.

Skuddene og Iarmen bragte oberst Løwen og hans officerer, som hadde drat af sig støvlene og lagt sig til at sove i svenskestuen, hastig paa benene. De fik ikke tid til at ha paa sig støvlene igjen, men styrtet ud for at samle sine folk og blev straks tat tilfange mellem prestegaarden og kirken.

Det heder i beretningen at kapteinerne Mathiesen og Sehested og Løitnanterne Koplov og Collin her viste deres største tapperhed tilligemed det medhavende mandskab. Af militære rapporter vides at Løitnant Collin var førstemand i angrebet. Han hadde ubedt sig den ære at føre fortroppen paa 18 mand. Af disse blev 17 enten fældte eller saarede. Oberst Øtken giver ham i en rapport særlig ros for hans uforsærdethed.

Fra prestegaarden, Gudsgaarden og Sjønen flygtet saa mange som mulig til sine kamerater paa Tandberg. En flok paa 19 mand hadde forvildet sig paa veien udover mod Stein og blev her tat tilfange af kaptein Mathiesen. I det hele blev tat tilfange følgende: Oberst Løwen, 2 ritmestre, 5 underofficerer, 3 tamburer og omtrent 113 menige.

De svensker som hadde leiret sig paa Tandberg flygtede op igjennem Haugsbygden da de fandt ud nederlaget af deres kamerater i prestegaarden. Oberst Øtken forfulgte dem et stykke opover Gadelandsveien, men lod dem fare da han skjønnte de hadde et godt forsprang.

Svordan saa det nu ud paa prestegaarden, Hestevangen og jordene opover mod Sjønen denne søndagsmorgen den 29de mars 1716?

Efter paalidelige kilder laa der 42 døde, hvoraf 39 svensker og 3 nordmænd, som alle blev lagt i en grav.

Blandt de helte som udmerkede sig i svenskellaget ved Norderhov nævnes Paal Putten og Tore Govland. L. O. Gran har i Ringerikes Blad skrevet den første biografi, som jeg giengiver her noget forfattet.

Paal Putten var født halebæring; men hvor hans bugge stod i Sole er ikke muligt at faa rede paa. Men det har været paa en gaard i Bønsnesfjordingen. Man har ment med sikkerhed det er paa gaarden Øvre Leine, hvis bruger paa den tid hed Peder. Han maa være født ved nyttaarstider 1676 hvis den ved hans død 1763 opgivne alder, 88 aar, er rigtig.

Paal Pedersen Putten blev gift 1713 med Augun Pedersdatter Ulleren fra Sole, født 1684 og døde 1753. Hun var 9 aar yngre end Paal. De hadde ialt ni barn. De seks er fødte i Sole, og tre i Haug, hvoraf syv sønner og to døtre.

Svor Paal bodde i Sole vides ikke. Han var skomager af profesjon; men om han blev oplært dertil i sin ungdom, eller han maatte lægge sig efter skomagerhaandverket da han blev invalid efter slaget ved Norderhov vides heller ikke. I 1727 kom han til pladsen Putten, under Klekken i Haug, som husmand. I 1751 fik han kaste husmandstitelen og blev byggesjef, idet Anders Thorsen Klekken gav ham byggeskontrakt paa Putten.

Som traditionen beretter red han og maaske flere lokale fjendte dragoner i spidsen for de norske militære fra Stein i Sole til Norderhøvs prestegaard den 29de mars 1716. Fortroppen udgjorde bare 18 mand som ansørtes af Løitnant Peder Tønder Collin. Han understøttet kraftig kaptein Sehesteds forslag paa Stein om øieblikkelig angreb; thi han hadde nede i Smaalene gjort sig skyldig i en militærforseelse, hvorved han hadde forringet udsigten til forfremmelse i hæren og tørstet efter en anledning til at bedre sin prestige. I nærheden af gaarden Gile støtte fortroppen paa to svenske vagtposter. Det siges at Paal skjød den ene med sin muskedunder og at hans rodekamerat vaktmester Torv Govland strakte den anden til jorden med sit fra fædrene arvede slagsverd. Det tilføies at vaktposten stod med den ene fod i stiggøilen, lænet hovedet mod

sadlen og jøv. Lord vækket ham med et „sover du kamerat“ og hug ham derpaa ned. Alt dette var et sieblik's verk. Derpaa satte troppen i sterk trav op til prestegaarden, sprængte den afstængte gaardsport, stormet ind og tog det første stød. Ifølge sagnet skal Lord Govland være den eneste som forblev helt usaaaret, hvorfor han ogsaa var den eneste menige som kunde modtage Anna Colbjørnsdatters indbydelse til middag den 29de mars, en ære som Paal Putten vistnok i høiere grad havde fortjent. Men han blev under slaget saaret af et hug eller ffud i foden saa han maatte ride til feltkjæren istedetfor gjeftebud. Da han blev rammet skal han ha faldt af heften; men han var saa tapper kar, at han krablet sig op i sadlen igjen og deltog i kampen til den blev slut. Men foden var skadet saa den kunde ikke læges. Den blev rimeligvis amputeret; thi Paal gif siden med træefod.

Det har været sagt baade i skrift og mundtlige traditioner, at det var to Ringerifinger, Paal Putten og Lord Govland, der tjente som veivisere fra Stein og til Norderhov. Det sidste er uden tvil sandt; men L. D. Gran oplyser gennem Ringerikes Blad, at det var blot en af de nævnte dragoner som var Ringeriking og lokalkjendt, nemlig Paal Putten. Noget anden lokalkjendt dragon fra Ringerike var neppe med i fortroppen efterdi en af de smaaleniske dragoner Lord Govland, som altjaa ikke var lokalkjendt, var Paal Buttens rodekamerat under det natlige ridt.

Paa Ringerike stod man i den formening at Lord var fra Govland i Sofnedalen, men senere at han var Sigdøl.

For at faa denne historiske uesterrættelighed aflivet, og det sande kjendskab til Lord Govland bragt til efterselegts kundskab, skal jeg levere et kort omrids af Lord Govlands personalia, siger L. D. Gran. Hans rette navn var Lord Olsen Bratt, født paa Bjølstaad i Gudbrandsdalen 1650; altjaa oppvokset un-

der noksaa ferske traditioner om Skottertoget under Sinclars anførsel og slaget ved Kringen i 1612. Lords forældre var Olav Lordsøn Bratt og hustru Margit Prestgarden. Som endmere bevis for L. D. Grans oplysning om Lord Govland henvises til Zvar Kleivens bog „3 gamle Daagaa“. Han fortæller, at mellem 1430—1449 kom det en adelsmand fra Bergen, som hed Erik Bratt og blev gift med en pige fra en af Bjølstaadgaardene. Deraf kommer Brattnavnet. Bedstefaren Lord Bratt hadde nemlig kjøbt Alstad i Bardal og did flyttet faderen Olav Lordsøn, medens sønnen Lord blev igjen hos bedstefaderen paa Bjølstaad en tid. Senere flyttet han ogsaa til Alstad hos sine forældre; men da moderen døde og hans fader giftet sig igjen med en datter af lensmand Mustad i Bardal, forlod Lord Olsen hjemmet og drog sydover til Smaalenene. Han stanfset i Trøgstaad, hvor han i 1669 lod sig hverve som dragon. Han blev indskrevet som saadan under navnet Lord Olsen og fik sit dragonkvarter paa gaarden Haugland, tidligere skrevet Hoffland (udtalt Govland). Da det var almindelig i Smaalenene (og er vel endnu) at dragonhesten fik navn efter den gaard som den tilhørte, fik ogsaa dragonen som brugte den i felten samme navn som dragonhesten. Saaledes gif det til at Lord Olsen Bratt fik militærnavnet Lord Govland, som blev brugt af hans staldbrødre ved regimentet.

Som saa ofte omtalt var Lord Govland og Paal Putten sidemænd under dragonridtet fra Stein til Norderhov, men om Lord var blandt de første som sprængte prestegaardsporten habes ingen visshed. 3 Lords efterslegt i Smaalenene gaar det frasagn, at det var han som tog oberst Løwen til fange. Dette kan muligens være rigtig, siden han var den eneste som ikke blev saaret under slaget. Løwen sprang sin vei og blev omringet nedenfor husene af nordmændene og fanget, heder det.

Ved tilbagekomsten til Stein blev det meldt til oberst Øttken at Lord Gobland havde gjort sig skyldig i insubordination. Denne bestod deri at han under raadslagningen om hvorvidt man ikke burde afvente ankomsten af oberst Øttken og hovedtroppen fra Sundvolden skal ha protesteret mod videre ophold paa Stein, men at man straks skulde gaa angrebsvis tilverks. Da han saa mødte indvendinger blev han sint og baade udfjældte dragoner, officerer og i sin harme løi, at han kjendte hver gardstaur paa veien. Næste morgen vilde svennerne være paa veien til Kongsberg og saa kunde dragonerne løfte efter, mente Lord. Han skal ellers ha været en rolig og taus mand, men blev han rasende saa kunde han være det tilgangs. Og rasende var han og rasende gjorde han dragonerne, og saa satte han afsted med Paal Putten som side-mand, efterfulgt af dragonerne og allerlidst officererne. Efterat oberst Øttken havde modtaget rapport herom, blev der under opholdet paa Stein sat krigsret over Lord, der blev afsat som vagtmester. En saadan disciplinær forseelse skulde jo ha fordret at Lord var blit skudt; men resultatet var saa heldigt at livet kunde spares. Men i tjenesten kunde han ikke bli staaende. Han blev derfor udslettet af dragonrullerne og disse skal være brændt.

Saaledes endte Lord Goblands militære Løbebane.

Lord rejste derefter direkte til Smaalenene igjen. Han tog da bolig paa Heier i Askim hvor han døde i 1720.

(Fortfættes.)

Til medlemmer af Ringerikeslaget.

Da jeg ved stiftelsen af Ringerikeslaget i Albert Lea blev valgt til at samle og nedskrive vor udbandringshistorie, saa var jo forstaaelsen den, at det ene og alene skulde dreie sig om de som var udbandret fra Ringerikesbygderne og her til Amerika; men da nu den varmeste og travleste tid af aaret indtraf efter jtevet, saa kunde vi ikke vente at folk vilde nedtegne sine livsløb og sende mig, og for doven var jeg til at reise rundt og heste bort folk midt i slaatten og harvesten. Jeg tog mig da fore at komme med en beskrivelse om de vigtigste hændelser over de bygder som vi er udbandret fra, for at saa noget at fylde Samband med for det første. Disse tildragelser er dels taget fra bøger og blade, og er dels efter hvad jeg hørte i min ungdom fortalt, som ikke har været trykt før. Det blev dog noget længere end tænkt fra først af, saa kanske læserne blir utaalmodig over at det tar saa længe førend noget kommer om udbandringen. Ja I kan vel ha nogen grund dertil; men kjære vent. Me ska nok komma om infje so braat. Jeg har modtaget nogle saa livshistorier som er virkelig gode og naar vinteren sætter ind med kulde, sne og snedrev, da er det tid til at sætte sig i lunt, godt opvarmet værelse og nedskrive sine livserfaringer. Jeg venter derfor breve i lange baner med biografier i naar vinteren kommer. Nogle oplysninger fra Norge om vor udbandring vilde jeg gjerne ha førend jeg begynder paa den egentlige udbandringshistorie.

D. S. Johnson.

Ei helsing te henne mor paa ottiaarsdage.

Du gamle mor, snart fylle du
med ære otti aar.

Dg her den ældste guten din
gaar længst med graana haar.

Der stig so mangt eit minne fram
fraa tun og støl og fly,
som her e rusla før me sjøl
i ein bildframmand by.

Du saag kji langt, du flaug kji høgt,
du før kji vidt omkring.
Men paa den post, der du var sett
du gjorde store ting.

Du greidde for ein dag som gjeff,
paa trafs av alder, gigt,
aa giera mykji, mykji meir
enn det som var di pligt.

Dg aldri fann mø de so trøit,
om foten saar se drog,
at ikkji mot us, naar mø kom,
two snille augo log.

Sa, sjøl naar livsens størma song,
og sørgi grov og skof,
du henta stendigt styrke nof
utor ei gamal bof.

Dg difør mø, som stendigt tok
og sjelda nofo gav,
vi st sende de eit taff idag
utover skog og hav.

Eit taff før full og baadnebys
og forbøn, milde ord.
Var alle mødra slik som du,
her fannst ei likar jord.

S. D.

Hilsen fra stevnet.

Jeg hadde lyst, hr. redaktør, til at faa sendt hilsener til alle valdriser og andre norske folk, som møtte op i Glenwood 22de og 23de juni, til det hyggelige og interessante stevne. Vi traf og fik se gamle naboer som vi ikke hadde set paa 30 eller 40 aar, og der randt op minder fra vor gamle mor Baldris, som gjorde mig ondt da jeg den anden dag, fredag, maatte forlate det gode stevne, men grunden var, at jeg hadde en trøndergut til kjørekar med automobil herifra Cottonwood County, og han vilde naturligtvis gjerne være tilstede ved Trønderstevnet i Willmar 24de og 25de juni: ti den gut, skjønt født her i landet har allikevel meget tilovers for mor Norge og Trondhjem især, som vi andre holder av vore egne hjembygder, og det er ikke mer end ret, tror jeg. Ja, taff sta dø ha, dø so dansa hal-ling o springdans aat us. Dø jordsø dø svært gøtt. Og taf til speleman Gulbrand Landmark, og taf til ungdommen i Pope County, som møtte godt frem. Det er bevis paa, at de er op-voxfet i gode norske hjem. Det er kjært at se, at de ikke glemmer Baldris, hvor deres forældre er født og gjennomgif ondt og godt, men nu fitter i velstand med velbebyggede farme og

har gode hørn. Tak til alle som hadde med at lage al den gode mat, som der var. Man trenger ikke at reise paa Storstølen eller Basæt, eller Bardis, eller Thristølen, eller Ørlykin for at æta rummegrant. Du kan bare reise til Glenwood og uti Pope County, saa finder du valdriskvinder, som kan baka flatbrø og koke rummegrant, eller om du liker norsk klub med fem eller seks ijerbloko i. Du faar omtrentele hvad du vil æte der. — Lifesaa tak til byen Glenwoods folk for storartet mottagelse.

Jeg traf og talte ved Tjorgen Nilsen Sundet fra Nordre Murdal, og vilde gjerne vite hans adresse, om han selv eller nogen, der kjender ham vil sende mig den, saa vilde jeg skrive til ham. . . . Jeg haaber, at vi alle møtes ved næste stevne, og kanskje mange til. Med ønske om bedre veir næste gang, og om lykke og fremgang i alt godt, hilses fra,

Olaf Vang, før Olaf Sagbraaten.

Nt. No. 1, Sanborn, Minn. 16de juli 1916.

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Før modtaget og kvitteret for	\$4,675.29
Bed Hon. T. O. Roble, Manfred, N. D., fra følgende:	
Halvor O. Sælid, Manfred (Fondet Ø. Slidre) \$5,	
R. Melby, Edmore, N. D. (Fondet Ø. Slidre) \$1,	
Louis Svien, Lidgerwood, N. D. (Fondet, Vang) \$5,	
Gjertrud Haugen, Marten, N. D. (Fondet, Vang) \$25,	
Tilsammen	36.00
J. G. Weef, Spring Valley, Minn. (Alberdomshjem ved	
Fagernes, N. Murdal)	50.00
G. G. Strand, do. do.	1.00

Tilsammen \$4,762.29

Rettelser. Under kvitteringerne ved R. N. Qualløy i forrige nr. av Samband staar: Louis Skabdalen \$5. Skulde være Louis Stav-

A. M. Sundheim,

Minneapolis, 19de Sept. 1916.

kassjerer.

Norsk Brillemaker

Vi har i Minneapolis en Valdris Brillemaker, som skulde like at sælge dig briller naar du behøver saadant. Kom ind til ham naar du er i byen og faa dine "Glasaugo" istandsat.

Hans navn er

EVEN E. OSTREM,

og du finder ham i

108 South Seventh Street, Minneapolis, Minn.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, literatur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladliteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

"1. Indsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og givnerne bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Indsamlingen fortsættes til valdrisstevnet i 1917, og det samlede beløb oversendes hvert herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som givnerne bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæssigt, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske."

For cirklærer og al anden oplysning man ønsker, skriv til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kassereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.

Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No., Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.

Fra Etnedalen, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.

Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.

A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA, (OR 322 4th ST. S., MINNEAPOLIS.)

Hans Nielsen Hauge, Livsbillede\$1.25
Amerikabreve. "Til far og bror i Norge". P. Mørck \$1.00
Egte Perler. Livsbilleder af tre norske kvinder.....\$.60
Jonas Lie, Den fremsynte, 95 cents. Thomas Ross....\$.75
Billedverker, fra land og by i Norge. Større og mindre
samlinger, alle gode, til følgende priser: 40 cts,
50 cts, 60 cts, 75 cts, \$1.75, og.....\$2.00

Sendes portofrit mod forskudsbetaling.

HISTORY OF THE NORWEGIAN PEOPLE

By Knut Gjerset, Ph. D.

2 Vols. 8vo. XXVIII+1133 pp.

This is a history of the Norwegian people from the earliest times to the present, in which the author shows the social and cultural growth of the nation as well as its economic and political development. It is a most readable and instructive work, which should be read by every one who takes any interest in his own racial inheritance and the absorbing story of the fortunes of his own ancestry. THE TWO VOLUMES for \$8.00.

HISTORY OF THE NORWEGIAN IMMIGRATION

to the United States. By GEORGE T. FLOM, Ph. D. 407 pages. An interesting account of the pioneer settlers from Norway. Price \$1.50.

Order both books from **SAMBAND, 322 Cedar Ave.,**
Minneapolis, Minn.

SJETTE AARGANG AVSLUTTET.

Dette hefte, No. 102, avslutter sjette aargang av "Samband". Bind aargangen og du faar en bok paa 766 sider. I nærværende hefte findes titelblad og fuldstændig fortegnelse over aargangens indhold samt en liste over forfatterne av de forskjellige indlæg. Til at utføre indbindingen kan vi trygt anbefale Lutheran Publishing House, hvis avertissement staar ovenfor. Eller man kan faa det gjort av hvilket som helst av de andre velkjendte bokhandlerhuse eller binderier. Samband bringer gjennom aaret meget værdifuldt stof, som bør bli tat vare paa og gjort tilgjengelig i en bok paa din hylde. De seks utkomne aargange av Samband indeholder tilsammen 3828 sider. Det er 2½ gange saa meget som det samlede indhold av de tre "Standard" historier R. B. Andersons "First Chapter of Norwegian Immigration", Holands "Norske Settlementers Historie" og Floms "Norwegian Immigration to the U. S." Bind de utkomne aargange og fortsæt dermed, og du faar et mere indholdsrigt historisk bibliotek end du rigtig aner før du faar se det.